

Economisch-Statistische Berichten

Benelux

★

Dr J. P. B. Tissot van Patot

Stroom vervangt stoom

★

P. A. de Pree

Het tekort aan risicodragend kapitaal

★

Dr A. W. Hermse

De S.-E.R. over de huren

★

B. Diesbergen

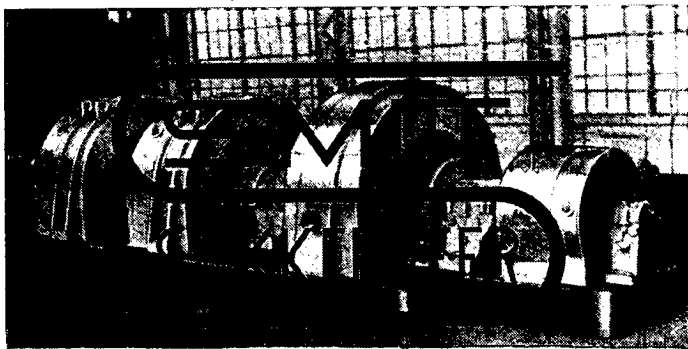
Herrekening van de loonbelasting

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

38e JAARGANG

No 1876

WOENSDAG 13 MEI 1953

DYNAMOS, MOTOREN, INSTALLATIES

N.V. TWENTSCHE KABELFABRIEK

gevestigd te Haaksbergen.

UITGIFTE van

500 aandelen, elk groot f 1000.—
nominaal, aan toonder (desgewenst
op naam), ten volle delende in de
resultaten van het boekjaar 1953
en volgende boekjaren.

Ondergetekende bericht, dat zij de inschrijving op
bovengenoemde aandelen, uitsluitend voor houders
van aandelen, openstelt op

MAANDAG, 18 MEI 1953

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur

TOT DE KOERS VAN 100 pCt.

ten kantore van

DE TWENTSCHE BANK N.V.

te Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Enschede en
BANK JORDAAN N.V.

te Haaksbergen,

op de voorwaarden van het prospectus d.d. 8 Mei 1953.
Prospectussen en inschrijvingsformulieren zijn bij de
kantoren van inschrijving verkrijgbaar.

N.V. TWENTSCHE KABELFABRIEK

HAAKSBERGEN, 8 Mei 1953.

beschikbare krachten

STAFFUNCTIONARIS VOOR PUBLIC RELATIONS, SOCIALE EN JURIDISCHE ZAKEN

Jurist, plm. 30 jaar, deed veelzijdige ervaring op als
medewerker op groot advocatenkantoor en secretaris van
werkgeversorganisatie — zulks tot volle tevredenheid van
zijn seniores, resp. bestuursleden — en wenst thans over
te gaan naar het bedrijfsleven. Beproefd organisator, ge-
wend te onderhandelen met overheid en werknemers-
vertegenwoordigers en bekend met kartels. Vlot stylist
(ervaren in het redigeren van notulen van commissarissen-
vergaderingen, maar ook in het publiceren van populair-
wetenschappelijke beschouwingen).

Brieven onder no. E.S.B. 20-1, Bur. v. d. Elad, Postbus
42, Schiedam.

R. MEES & ZONEN

A° 1720

BANKIERS & ASSURANTIE-MAKELAARS

ROTTERDAM

AMSTERDAM - 's-GRAVENHAGE

DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

**Makelaars en Taxateurs Vaste Goederen
Hypotheken Verzekeringen**

HUIZENBEHEER

Makelaarskantoor **LANGEJAN**

VREDEHOFWEG 36 - TEL. 23951 ROTTERDAM

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam-W.

Telefoon 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde
Economie, 14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam-W.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland en de
Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—,
overige landen f 28,— per jaar. Abonnementen kunnen
ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per
ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 cts.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor West-
zeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties
te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon
69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f 0,30 per mm. Contract-tarieven op aan-
vraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten”
f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt
zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van
redenen te weigeren.

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries;
C. van den Berg (secretaris). Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Assistent-redacteur: J. H. Zoon.
COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens;
J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

Benelux

In de kringen der Belgische industrie heeft een „doorbraak” van bepaalde protectionistische stromingen plaats gevonden. Het is duidelijk dat hier argumenten worden gebruikt, die naar de schijn der woorden ontleend zijn aan economische redeneringen, doch in werkelijkheid met economisch inzicht slechts weinig te maken hebben. Het is te hopen dat allen die zelfstandig economisch kunnen denken, dit ook zullen doen en zich nauwgezet rekenschap zullen geven van:

1. de oorzaken van de moeilijkheden in sommige Belgische bedrijfstakken;
2. de vermoedelijke verdere economische ontwikkeling in de Benelux-landen en
3. de gevolgen van een eventueel opvolgen der aanbevelingen uit de protectionistische hoek.

Bij elk dezer drie vraagstukken mogen hier een paar kanttekeningen worden gemaakt.

1. De stelling van sommige Belgische industriëlen is dat het in het bijzonder het Nederlandse loonpeil is dat als de oorzaak van de moeilijkheden gezien moet worden. Nu is de omvang van de bedrijvigheid in welke tak van industrie dan ook altijd op te vatten als de resultante van ten minste twee krachten: (a) hoeveel is de totale vraag naar het product dat wordt voortgebracht en (b) hoe wordt de verdeling daarvan over de verschillende concurrenten bepaald — in dit geval over de Belgische industrie en haar concurrenten?

De totale vraag naar de meeste goederen is in het jaar 1952, in het bijzonder in Nederland, maar ook daarbuiten, vrij sterk achtergebleven bij het totale nationale inkomen. Er heeft een niet onbelangrijke deflatie in Nederland plaats gevonden; een bedrag van bijna f2 miljard is door Nederland minder in het buitenland besteed dan door het buitenland in Nederland; en voor Duitsland gelden soortgelijke cijfers. Dit moet op de vraag naar Belgische producten een niet onbelangrijke invloed gehad hebben.

De verdeling van de vraag over Belgische en andere leveranciers wordt uiteraard voor een deel bepaald door de relatieve prijzen die de Belgen en hun concurrenten vragen. In beginsel zal het verschil tussen de kosten hierop van invloed zijn. Het is de vraag wie hierbij de meest

abnormale positie inneemt: Nederland of België. Er zijn twee argumenten aan te voeren om de Belgische kosten abnormaal te noemen dan de Nederlandse: de Belgische lonen steken boven de meeste Westeuropese uit; en België heeft minder gedevalueerd dan de meeste Westeuropese landen.

Maar is dit zo belangrijk? De loonverschillen bestaan al geruime tijd en hebben toen geen consequenties gehad. Is het dan niet waarschijnlijk, dat de conjunctuuromslag in Nederland van meer betekenis is geweest?

2. Dit brengt ons op het tweede hierboven genoemde punt: de economische vooruitzichten in de Benelux-landen. Is het waarschijnlijk, dat met name Nederland in 1953 een zo groot overschot op de betalingsbalans zal houden? De cijfers over de overheidsfinanciën doen verwachten dat er dit jaar een veel meer evenwichtige positie zal zijn. En daarvan kan België in niet onbelangrijke mate profiteren. Er is dus reden om deze zijde van de zaak wat meer aandacht te geven dan zij tot nu toe gehad heeft.

Weliswaar zijn er ook andere vraagstukken betrokken bij een poging om de toekomstige ontwikkeling te schatten. Er is een zekere inzinking in de particuliere investeringen, niet alleen in Nederland, maar ook elders. Zou deze zich voortzetten, dan zou de algemene conjunctuur zich wel eens minder gunstig kunnen laten aanzien.

3. Dit brengt ons echter tegelijk op ons derde punt. Als dit zo is, moet dan van protectionistische maatregelen heil verwacht worden? Deze vraag is niet nieuw; er is wel eens meer over gediscussieerd de laatste eeuw. Wordt niet vrij algemeen nog steeds betreurd dat in de dertiger jaren de bescherming de kop heeft opgestoken — als gevolg van een gebrek aan conjunctuurpolitiek, een gebrek aan economisch inzicht en een gebrek aan samenwerking?

Het lijkt ons voor geen twijfel vatbaar dat zij die in onze beide landen zelfstandig economisch kunnen denken deze weg in elk geval niet zullen willen opgaan.

Doch het is waar dat de Nederlandse betalingsbalans in evenwicht behoort te zijn; ook een te groot overschot is internationaal schadelijk. In deze richting moet de oplossing, voor zover zij van Nederlandse zijde moet komen, gezocht worden.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Benelux	363	Boekbesprekingen:	
Stroom vervangt stoom, door Dr J. P. B. Tissot van Patot	365	Aktuelle Betriebswirtschaft, bespr. door Prof. Dr B. Pruijt	376
Het tekort aan risicodragend kapitaal, door P. A. de Pree	367	The Economic Development of Jamaica, bespr. door H. Linnemann	376
De S.-E.R. over de huren, door Dr A. W. Hermse	369	Van vernis-stokerij „op aarden grond” tot modern chemisch bedrijf, bespr. door J. H. Zoon	377
Herrekening van de loonbelasting en een arrest van de Hoge Raad, door B. Diesbergen	372	Geld- en kapitaalmarkt, door Drs J. C. Brezet ..	378
Consequenties van een verhoging van de accijns op gedistilleerd, door M. Fraenkel	373	Grafieken:	
Ingezonden stuk:		Productie-indices van boter en margarine in Nederland	370
Normalisatie in de textielindustrie, door Mr Drs L. M. A. van Rooij, met naschrift van Prof. Dr J. Wisselink	374	Handel van Nederland met de B.L.E.U.	374
		Statistieken:	
		Overzicht van de opbrengst der Rijksmiddelen ..	378
		Bankstaten	379

Voor de niet-gesignde artikelen is de commissie van redactie verantwoordelijk.

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK

Dr J. P. B. TISSOT VAN PATOT, Stroom vervangt stoom.

Schrijver schetst de geschiedenis van de electrificatie van de Nederlandse spoorwegen en somt de voordelen op van de electrificatie van het reizigersvervoer. Na de oorlog is pas overgegaan tot aanschaffing van elektrische locomotieven. Legt men de stroomkaarten van reizigers- en goederenvervoer op elkaar, dan vallen met enkele uitzonderingen de breedste stromen van deze twee soorten vervoer niet samen. Toen echter na de oorlog de regionale electrificatie uitgroeide tot één van nationale allure, waarbij de brede vervoersstromen van het goederenvervoer over langere afstand bestreken werden en de spoorwegen voor de noodzaak stonden over te gaan tot grootscheepse vervanging van trekeenheden voor goederentreinen, lag de aanschaffing van elektrische locomotieven voor de hand. De vraag, of de electrificatie nog verder om zich heen zal grijpen is in wezen een vraagstuk van kosten, waarbij de prijs van de energie een zeer belangrijke rol speelt. Reeds voor 1938 was de diesel-electrische tractie een ernstige mededinger. Deze concurrentie is sindsdien eerder toegenomen dan verzwakt. Schrijver verwacht dat de electrificatie voorlopig is afgesloten.

P. A. DE PREE, Het tekort aan risicodragend kapitaal.

De verminderde koopkracht van de individuele kapitaalbezitter lokt een wisselwerking uit. Er ontstaat namelijk een verlangen om bij de verkrapting van de bestaansmogelijkheden onzekerheden te verkleinen. De geneigdheid om belang te nemen bij beleggingen, waarvan het uitzicht op een regelmatig dividend onzeker is, neemt af. De klassieke opvattingen omtrent de relatie tussen eigen en vreemde middelen zijn in vele ondernemingen noodgedwongen verlaten. Een wijze van financieren, welke de laatste jaren in belang toenam, bestaat uit leningen door institutionele beleggers aan het bedrijfsleven verstrekt. Het is te verwachten, dat het tekort aan geëigende financieringsmiddelen in de bestaande bedrijven nog zal toenemen. Bovendien zullen er nieuwe bedrijven gesticht moeten worden om het industriële programma van Nederland af te ronden en uit te breiden. Door de oprichting van de Nederlandse Participatie Maatschappij N.V. is een weg gebaad, die het mogelijk maakt besparingen, welke naar de institutionele beleggers vloeien, in de risicodragende sfeer ter beschikking van het bedrijfsleven te stellen. Verscheidene bedrijven hebben in de jaren, waarin zij goede winsten maakten, hun eigen probleem trachten op te lossen door interne financiering. Schrijver behandelt nog enkele suggesties ter fournering van risicodragend kapitaal aan het bedrijfsleven.

Dr A. W. HERMSE, De S.-E.R. over de huren.

De centrale probleemstelling, waardoor de antwoorden van de S.-E.R. op de in het „Verzoek om Advies” gestelde vragen in meerderheid principieel en rechtstreeks worden bepaald, is de positie die de huiseigenaar in het economisch verkeer inneemt. Al naar gelang men van oordeel is, dat deze als belegger dan wel als ondernemer moet worden beschouwd, komt men tot uitkomsten welke in hoge mate van elkander afwijken. Deze afwijkingen

betreffen niet alleen de becijferingen inzake de directe exploitatie-uitkomsten, doch evenzeer de toerekening en de afschrijving. Volgens schrijver valt het te betreuren, dat door de S.-E.R. ten principale geen duidelijke uitspraak is gedaan, waardoor het op zichzelf belangrijke werkstuk in genedele als een sluitstuk kan worden gezien. Deze zeer belangrijke strijdvrage blijft nl. geheel open, hetgeen in de naaste toekomst de aanleiding zal zijn voor nieuwe moeilijkheden.

B. DIESBERGEN, Herrekening van de loonbelasting en een arrest van de Hoge Raad.

Volgens het arrest van de Hoge Raad van 16 Januari 1948 moeten elke week premies ingehouden worden ongeacht de hoogte van het loon; aan het einde van het jaar dient er een herrekening van de premies plaats te vinden. Onder de premies bevinden zich er twee die een rol spelen bij het bepalen van het bedrag-aan-loon waarover de loonbelasting moet worden geheven, namelijk de premie voor de Ziektewet en die voor de Wachtgeld- en Werkloosheidsverzekering. Deze premies moeten van het loon worden afgetrokken alvorens de loonbelasting kan worden vastgesteld. Voor de Ziektewet en het Ziekfondsenbesluit geldt een daggrens van f 14 en voor de Wachtgeld- en Werkloosheidsverzekering is het maximaal-premieplichtig dagloon vastgesteld op f 16. Als op grond van het arrest de premies worden berekend ongeacht de hoogte van het loon, dan zal dat voor de werknemers die boven de bedoelde grenzen van f 84 resp. f 96 per week liggen, betekenen dat een te hoog premiebedrag wordt afgetrokken, waardoor ze minder loonbelasting gaan betalen. Elke week wordt voor dezulken dus de loonbelasting op een te laag bedrag vastgesteld en daarop kan slechts aan het einde des jaars de correctie worden aangebracht na de herrekening der premies. Volgens schrijver kan de fiscus de in de loop van het jaar te weinig berekende loonbelasting incasseren door de loonbelasting over een geheel jaar te herrekenen.

— SOMMAIRE —

Dr J. P. B. TISSOT VAN PATOT, Le courant remplace la vapeur.

L'auteur décrit l'histoire de l'électrification des chemins de fer néerlandais et donne les avantages de la traction électrique sur la traction à vapeur.

P. A. DE PREE, Pénurie en capital comportant des risques.

L'auteur donne quelques éléments qui ont été la cause de la pénurie du capital comportant des risques et donne quelques moyens pour éviter cette pénurie.

Dr A. W. HERMSE, Le S.-E.R. concernant les loyers.

L'auteur traite l'avis que le Conseil Social Economique a donné au Gouvernement néerlandais concernant les loyers.

B. DIESBERGEN, Revision des taxes sur traitements et un arrêt du conseil suprême.

L'auteur arrive à la conclusion que d'après le conseil suprême il faudrait une revision annuelle des taxes sur traitements.

Stroom vervangt stoom

Als op 17 Mei a.s. elektrische treinen de lijn Zutphen—Zwolle in bezit zullen nemen, hebben de Nederlandsche Spoorwegen voorlopig en misschien ook definitief een punt achter hun electricatie gezet. Een stuk technische vernieuwing, langzamerhand een routinebezigheid, is daarmee afgesloten. Portalen staan dan langs 1.357 km of 53 pCt van hun reizigersnet. Onder de rijdraad zullen ongeveer 90 pCt van de reizigerskilometers worden afgelegd. Nederland zal na Zwitserland het meest ge-electriceerde spoorwegnet van Europa bezitten.

Hoe het groeide? Geleidelijk, met onderbrekingen en met een generale repetitie.

Het begon in 1908, toen de direct als elektrische spoorweg opgetuigde lijn Rotterdam Hofplein—Scheveningen van de Z.H.E.S.M. werd geopend. S.S. had huiverig tegenover de nieuwe tractievorm gestaan. Indien dit gevoel al bij H.S. aanwezig was, werd het overstemd door de vrees voor concurrentie. Zij kocht een groot pakket aandelen en adopteerde de nieuwe techniek.

De elektrische tractie onderging natuurlijk haar kinderziekten, maar het getob ontmoedigde H.S. toch niet dermate, dat zij het oog sloot voor de goede eigenschappen van de jonge tractie. Toen zij zag aankomen, dat de „Oude lijn” Amsterdam—Den Haag—Rotterdam door de groei van het verkeer overbelast zou raken, en zij naar een uitweg zocht, vond zij die in de vervanging van stoom door stroom. In 1918 nam zij in beginsel het besluit tot voortzetting der electricatie. Bestudering van het stroomstelsel leidde tot de keuze van gelijkstroom 1.500 V. Die van de stroomlevering werd in 1922 door de Regering beslist: geen eigen opwekking, met welk verbod N.S. in een ongunstige marktpositie tegenover haar stroomleveranciers werd gedrongen. In 1927 reden elektrische treinen tussen Amsterdam en Rotterdam. De electricatie werkte als een sneeuwbal: tot 1935 volgden de „aanhorige” lijnen. Het net strekte zich al eens uit van Dordrecht tot en met de driehoek Haarlem—Alkmaar—Amsterdam.

In de daaropvolgende periode (1938—1948) werd het tweede systeem opgebouwd, nl. het elektrische middennet, eindigend in Rotterdam, Den Haag, Amsterdam, Amersfoort, Nijmegen en Eindhoven. Ook hier eerst de middenstreng (1938), later de aanvulling met zijtakken. Aanleiding vormde de noodzakelijke vernieuwing van het rijtuigpark en de eis om tegenover het opgekomen wegvervoer een geriefelijk, frequent en snel spoorvervoer te plaatsen. Men had toen — anders dan in 1918 — de keus tussen dieselectrische en elektrische treinen. Tegen elkaar konden afgewogen worden de kosten van eigen stroomopwekking in dieseltreinen en die van afneming van centraal opgewekte stroom door elektrische treinen, welke keuze aan de stroomleveranciers niet onbekend was. Bij de prijs van 1,5 ct/kWh won de elektrische tractie; de kosten van een treinkm bij een uurdienst met elektrisch stroomlijnmaterieel bedroegen 70 ct, met DE materieel 73 ct.

De derde periode valt na de bezetting en vindt eerstdaags haar afsluiting, nl. de electricatie van de verbindingen tussen het economisch centrum van ons land en de randgebieden (Maastricht, Enschede, Groningen en Leeuwarden). Ook toen was het verschil in rijkosten tussen elektrische en dieselectrische tractie voldoende

om de kosten van de elektrische inrichtingen te dekken. Dit derde tijdvak kon eerst aanvangen na de hierboven aangeduide generale repetitie: het herstel van de ravage van het elektrisch net, opgelopen tijdens de bezetting. In drie jaar werd veelal van de grond af opgebouwd, wat men eertijds in 34 jaar had verricht. Maar dan volgt met de regelmaat van de klok: 1949: Limburg; 1950: Brabant; 1951: Twente; 1952: Groningen en Friesland; 1953: de Oostelijke Noord-Zuid verbinding. De volgorde werd niet bepaald door voorkeur voor bepaalde provincies, maar door de stroomleveringsmogelijkheden van de regionale elektrische centrales.

Waarop is deze vervanging van stoom door stroom gegrond? Door de kieren van het historisch relaas hierboven heeft men reeds enkele voordelen kunnen bemerken.

Het belangrijkste winstpunt ligt in de verhoging van de productiecapaciteit zowel van trekeenheden als van baan en emplacementen. Wat het eerste betreft, het elektrische trekkraftvoertuig kenmerkt zich, vergeleken met de stoomlocomotief:

- door de beschikking over een praktisch onbeperkte energiebron (de centrale), terwijl de stoomlocomotief beperkt is door hetgeen hij zelf op de tender meesleept;
- door een constante trekkraft over een groot snelheidsbereik, terwijl die van de stoomlocomotief afneemt met de snelheid;
- door een grote overbelastbaarheid, welke bij de stoomlocomotief geheel ontbreekt;
- door een lange gebruiksduur: 23 uur per etmaal tegen 10 uur voor een stoomlocomotief.

De capaciteit van baan en emplacementen wordt verhoogd door de hogere gemiddelde snelheid van de elektrische trein, mede als gevolg van een grotere aanloopversnelling. Gebruikt men motorrijtuigen met stuurstanden aan beide einden, dan behoeft men op de eindstations niet om te rangeren, wat niet alleen een besparing aan rangeersporen betekent, maar ook van de tijdsduur, gedurende welke de trein langs een perronspoor staat. In het bijzonder voor onze krap bemeten Nederlandse stations, die een hoog frequent verkeer moeten verwerken, weegt dit voordeel zwaar. Ook worden geen sporen meer in beslag genomen door hun dorst lessende locomotieven.

Belangrijk is voorts de besparing in arbeidskrachten. Op de stoomlocomotief moeten uit technische en veiligheidsoverwegingen twee man staan, de elektrische trein wordt bestuurd door één man; de mechanische inrichting heeft de tweede man overbodig gemaakt. Ook de bemanning van kolenparken en ander met stoomtractie specifiek verbonden personeel kan worden bespaard.

Voor het productie-apparaat van het spoorwegbedrijf betekent electricatie enerzijds vereenvoudiging: er zijn geen kolenopslagplaatsen, geen kolenlaadinrichtingen met langsliggende sporen en geen waterinstallaties meer nodig. Daartegenover staat, dat men een luchtige koker van portalen moet bouwen om de rijdraad op te hangen, dat men schakel- en onderstations moet optrekken en inrichten e.d.

Het is moeilijk deze en andere niet genoemde voordelen in geld uit te drukken, ook al omdat vele variabelen in het spel zijn. Maar een indruk van de orde van grootte van verlaging der kosten krijgt men reeds als men ziet

naar een deel der kosten, nl. de tractiekosten. Daaronder zijn begrepen kosten van energie, smeermaterialen, reparatie, onderhoud, dag- en personeelkosten en bij elektrische tractie ook van bovenleiding c.a. In 1937 zijn de kosten van een elektrische treinkm bij een uurdienst — zoals reeds hierboven meld — berekend op 70 cent, die van een stoomtrein op 84 cent. Electrificatie gaf toen dus een verlaging der tractiekosten met bijna 20 pCt, een percentage dat thans nog de gedachte kan bepalen.

Ook aan de zijde van de afzet van het product biedt electrificatie voordelen en wel in deze zin, dat zij op zichzelf de kwaliteit van het product verhoogt en dat zij nog gelegenheid tot verdere verbetering van de vervoersdienst biedt. De hogere kwaliteit ligt in de eerste plaats in de opvoering van de rijsnelheid absoluut en gemiddeld, op grond van de hierboven reeds genoemde betrekkelijk steile acceleratiecurve. Daarbij komt, dat de reiziger minder last van rook en roet heeft en de rijtuigen ook inwendig schoner blijven.

De elektrische tractie geeft bovendien, indien men gebruik maakt van motorrijtuigen, gelegenheid tot een veel hogere frequentie van het verkeer. De stoomtrein moet een zwaar improductief gewicht in de vorm van de locomotief meeslepen. Dit brengt economisch gezien mede, dat lange zware treinen moeten worden geformeerd. Alleen op baanvakken met een zeer dicht verkeer is daarbij een redelijke frequentie te verkrijgen. Bij dunner verkeer zal de dienstregeling grote hiaten moeten vertonen. De elektrische motorrijtuigen maken het mogelijk een kleine treineenheid te formeren, welke wel in snelle opvolging kan rijden. Een verkleining van de treineenheid, met daaraan verbonden een groot aantal vertrekgelegenheden, werd van vitaal belang toen in het wegverkeer een zeer kleine eenheid ging opereren (de autobus), die reeds spoedig een renderende bezettingsgraad vertoonde en mede daardoor vrij snel een hoge frequentie kon bieden. Bovendien groeit nog steeds het eigen vervoer met de op elk tijdstip ten dienste staande personenauto. Op welke wijze de frequentie verhoogd is, blijkt niet alleen uit de spoorboekjes vóór en ná de electrificatie van een lijn, maar ook uit het gemiddeld aantal reizigerstreinen per km-baanvak in exploitatie. In 1926 bedroeg dit 9.450, in 1952 17.750 treinen, dus een verhoging met bijna 90 pCt. De combinatie van electrificatie en hogere frequentie heeft voor het spoorwegbedrijf zeer nuttig gewerkt. Belangrijke toenemingen van het verkeer zijn geboekt, oplopend van 10 tot 60 pCt.

Aansluitend op deze beschouwing omtrent de voordelen van kleine elektrische eenheden, kan ook het antwoord op de vraag gevonden worden, waarom men eerst na de oorlog is overgegaan tot aanschaffing van elektrische locomotieven. Of anders gesteld: waarom men toen eerst het goederenvervoer heeft geëlectriceerd. De reden daarvan ligt in de geheel verschillende structuur van het reizigers- en het goederenvervoer, tezamen met de partiële uitvoering van de electrificatie.

Het reizigersvervoer wikkelt zich in Nederland af over betrekkelijk kleine afstanden. Daartoe werkt mede het kleine oppervlak van het land en de economische en bevolkingsconcentratie in de randstad Holland. De gemiddelde reisafstand bedraagt dientengevolge slechts 41 km en het zwaartepunt van het reizigersvervoer treft men in het Midden-Westen van ons land aan. Het goederenvervoer wordt gekarakteriseerd door het kolenvervoer over lange afstand uit de Zuid-Oost periferie naar het Westen en het Noorden des lands. Minder

belangrijk zijn de goederenstromen tussen het Midden-Westen en de randgebieden. Legt men de stroomkaarten van reizigers- en goederenvervoer op elkaar, dan vallen met enkele uitzonderingen de breedste stromen van deze twee soorten vervoer niet samen.

Volkomen passend in de structuur van het reizigersvervoer moesten de lijnen in het Midden-Westen van het land het eerst in aanmerking komen voor vervanging van stoomtractie: de baanvakken daar waren het dichtst bezet en zij dreigden vol te groeien. Exploitatief gezien vraagt het reizigersverkeer op dergelijke lijnen met dicht verkeer en korte afstanden tussen de stations, dus met veel stoppingen, treinen, welke niet alleen met hoge maximumsnelheden rijden, maar ook zeer snel kunnen aanzetten. Technisch kunnen alleen motorrijtuigen aan deze eisen van het reizigersvervoer voldoen. Het goederenvervoer stelde nagenoeg geen eisen: het was op deze baanvakken in het algemeen niet groot, droeg een transitair karakter en kon des nachts verwerkt worden. Het is in deze constellatie dus zeer wel verklaarbaar, dat in de tweede periode van regionale electrificatie uitsluitend elektrische motorrijtuigen en geen elektrische locomotieven werden gebruikt, temeer omdat voldoende stoomlocomotieven voor goederentreinen aanwezig waren, welke voorlopig nog niet vervangen behoeften te worden.

Ten echter na de oorlog de regionale electrificatie uitgroeide tot één van nationale allure, waarbij de brede vervoersstromen van het goederenvervoer over langere afstand bestreken werden en de spoorwegen voor de noodzaak stonden over te gaan tot grootscheepse vervanging van trekeenheden voor goederentreinen (de onmiddellijk na de oorlog uit dumps gekochte oorlogslocomotieven) was aanschaffing van elektrische locomotieven voor de hand. M.a.w.: had de electrificatie direct een landelijk karakter gedragen, dan zouden naar alle waarschijnlijkheid eerder elektrische locomotieven onder de rijdraad zijn verschenen.

Eén aspect is nog buiten beschouwing gebleven, dat van de nationale energiehuishouding. Electrificatie verlaagt het brandstofverbruik. Het thermisch rendement van een stoomlocomotief bedraagt ca 6 pCt, dat van elektrische tractie 18,5 pCt, dus het drievoud. Zouden de elektrische treinen volgens de dienstregeling van 17 Mei a.s. met stoom gereden worden, dan zou dit een groter nationaal jaarverbruik van 650.000 ton steenkool of 16 dagen productie van de Nederlandse mijnen betekenen.

Ten slotte de vraag of de electrificatie nog verder om zich heen zal grijpen. In wezen is dit een vraagstuk van kosten, waarbij de prijs van de energie een zeer belangrijke rol speelt. Reeds in 1938 was de dieselectrische tractie, zoals hierboven aangeduid, een ernstige mededinger. Deze concurrentie is sindsdien eerder toegenomen dan verzwaakt. Het nuttig oppervlak van een dieseltrein, met andere woorden het aantal zitplaatsen, is belangrijk verhoogd doordat het mogelijk is gebleken om het dieselagregaat onder de vloer onder te brengen. Waar eertijds een driewagentreinstel nodig was, kan thans worden volstaan met een tweewagentreinstel. Bovendien kan men thans gebruik maken van een in serie vervaardigde dieselmotor. Van veel gewicht is ten slotte de beweging van de brandstofprijzen. De prijzen van steenkool, waarmee die van elektrische stroom nauw verbonden zijn, zijn sinds 1939 met niet minder dan 517 pCt gestegen, die van dieselolie met niet

meer dan 287 pCt. Voor een grote verbruiker als een spoorwegbedrijf is, betekent een op zichzelf kleine stijging van de kolenprijs een belangrijke verhoging van de exploitatiekosten, welke te zwaarder weegt, omdat de aard van de spoorwegonderneming medebrenkt, dat zij slechts een kleine marge tussen kosten en baten kent.

Op grond van deze ontwikkeling van de kostenverhouding is het niet gewaagd te veronderstellen, dat de electricatie voorlopig is afgesloten. Een uitzondering vormen misschien de grensbaanvakken Roosendaal—Antwerpen en Maastricht—Luik. Zij vormen de schakels met het — helaas met 3.000 V werkende — Belgische elektrische net, dat in het Westen reeds Antwerpen bereikte en vrij spoedig zich ook tot Luik zal uitstrekken. Electricatie van de eerstgenoemde lijn biedt het voordeel van rechtstreekse elektrische treinen tussen Amsterdam en Brussel, welke niet minder dan 12 grote plaatsen met tezamen ca 4 miljoen inwoners verbinden. Electricatie van de Oostelijke grensovergang zou het mogelijk maken doorgaande elektrische treinen naar het centrum van het Luikse bekken te rijden.

Hoe dit ook zij: 17 Mei 1953 zal een mijlpaal in de technische verjonging vormen. Een ontwikkeling van

AUSTIN

spaart
kilometer na
kilometer geld

R. S. STOKVIS & ZONEN N.V.
140 dealers en subdealers,
overal in Nederland.

45 jaar, waartoe de Nederlandse industrie krachtig heeft bijgedragen, heeft haar beslag gekregen. Voelhorens van elektrische treinen zullen de glinsterende rijdraad tussen de Gelderse en de Overijsselse hoofdsteden aftasten. En ergens zal een stoomloc met een eerbiedwaardige staat van dienst zijn laatste rit naar de sloper volbrengen. Daarmede het tastbare bewijs vormend van de betrekkelijkheid der duurzame productiemiddelen en van het economisch effect van technische nieuwe combinaties.

Maarsse.

Dr J. P. B. TISSOT VAN PATOT.

Het tekort aan risicodragend kapitaal

Het vraagstuk van de toevoer van risicodragend kapitaal aan het bedrijfsleven staat — terecht — in het brandpunt der belangstelling. Niet alleen in Nederland, maar ook in andere landen van Europa moet worden vastgesteld, dat de particuliere kapitaalverschaffer niet meer in staat is in dezelfde omvang als vroeger zijn taak te vervullen ¹⁾.

In het algemeen kan gezegd worden, dat de toename der particuliere vermogens geen gelijke tred heeft gehouden met de stijging der goederenprijzen, zodat deze vermogens in koopkracht achteruit zijn gegaan.

Een andere oorzaak voor de verzwakking van de particuliere kapitaalbezitter ligt op het fiscale terrein. De bijzondere heffingen na de oorlog hebben een nadelige invloed uitgeoefend. Successieheffingen spelen verder een belangrijke rol, vooral omdat vele bezitters van grote vermogens op meer dan middelbare leeftijd zijn.

De verminderde koopkracht van de individuele kapitaalbezitter, veroorzaakt door bovenstaande en andere factoren, lokt weer een wisselwerking uit, welke de gevolgen van de nieuwe toestand accentueert. Er ontstaat namelijk een verlangen om bij de verkrapping van de bestaansmogelijkheden onzekerheden te verkleinen. De geneigdheid om belang te nemen bij beleggingen, waarvan het uitzicht op een regelmatig dividend nog onzeker is, neemt af. Zelfs zullen door alleenstaande beleggers, die al op hoge leeftijd zijn, lijfrenten worden aangekocht, in welk geval de koopsommen definitief bij de institutionele beleggers in de risicomijdende sfeer terecht komen.

Uit de kring van hen, die hoge inkomens genieten, komen slechts langzaam nieuwe kapitaalverschaffers voort. Door de hoge fiscale tarieven is het uiterst moeilijk zelfs uit hoge inkomsten in enigszins belangrijke mate te sparen. Er zal — wanneer besparingen al mogelijk zijn — dikwijls eerst gedacht worden aan een aanpassing

van oudedags- en weduwevoorzieningen aan het gestegen prijsniveau, hetgeen betekent, dat de besparingen als premie voor verzekeringen naar de institutionele beleggers vloeien. Maar ook voor hen, die de besparingen in eigen hand houden, is het niet terstond mogelijk aandelen te kopen. Zolang zij een bescheiden vermogen bezitten, zijn zij aangewezen op vaste-rente-dragende beleggingen, want zij zijn niet in staat zich door aankoop van aandelen in ondernemingen van uiteenlopende aard een enigszins verspreid liggend risico te verschaffen. Het geval is natuurlijk anders, wanneer zij door vererving reeds in het bezit van vermogen waren. Ook dan liggen de mogelijkheden voor investeringen in het bedrijfsleven minder gemakkelijk dan bij de oorspronkelijke kapitaalbezitter, aangezien de successieheffing en eventuele opdeling met mede-erfgenamen tot een geringere omvang van het vermogen hebben geleid, waardoor de risico's meer beperkt moeten worden.

Hoe staat het nu met de noodzaak voor het bedrijfsleven om aan meer risicodragend kapitaal te worden geholpen? De verhoging van de goederenprijzen heeft radicale veranderingen in de balansverhoudingen van vele ondernemingen gebracht. De klassieke opvattingen omtrent de relatie tussen eigen en vreemde middelen zijn in vele gevallen noodgedwongen verlaten. Een wijze van financieren, welke de laatste jaren in belang toenam, bestaat uit leningen door institutionele beleggers aan het bedrijfsleven verstrekt. Wanneer deze leningen in verhouding tot het eigen vermogen der onderneming te grote vormen aannemen, houden zij tegenover de voordelen, bestaande uit een — vergeleken met dividend — lage rente en fiscale aftrekbaarheid van die rente, ook voor de onderneming zelf gevaren in wat betreft de betaling van rente en aflossing in slechte jaren.

Het is te verwachten, dat het tekort aan geëigende financieringsmiddelen in de bestaande bedrijven nog zal toenemen, doordat aan belastingbetalingen — na het inhalen van de achterstand bij de aanslagen — geleidelijk

¹⁾ Het eerste van een reeks artikelen in „The Economist” over dit onderwerp draagt de suggestieve titel „Corpse in the Capital Market”.

belangrijke bedragen zijn afgevloeid en investeringen, indien zij al kunnen plaatsvinden, hogere bedragen vergen dan vroeger verwacht kon worden. Daarbij komt, dat de toename der bevolking, waarvan een groot deel een plaats in de industrie zal moeten vinden, het nodig maakt de werkgelegenheid voortdurend uit te breiden, hetgeen medebrenkt, dat ook de bestaande bedrijven nieuwe productiemogelijkheden dienen te zoeken met daaraan verbonden investeringsbehoeften. En bij deze opsomming hebben wij dan nog buiten beschouwing gelaten, dat er nieuwe bedrijven gesticht moeten worden om het industriële programma van Nederland af te ronden en uit te breiden.

Het probleem is niet nieuw. In 1948 is de Nederlandse Participatie Maatschappij N.V. door de Maatschappij tot Financiering van het Nationaal Herstel N.V., institutionele beleggers en de banken in het leven geroepen. Haar kapitaal is intussen tot f 25 mln vergroot. Zij is in staat geweest haar steentje tot de oplossing der geschette moeilijkheden bij te dragen, maar met de tot haar beschikking staande middelen kan zij de behoefte, welke deze middelen vele malen overtreft, bij lange na niet bevredigen. Toch is hier een weg gebaad, die het mogelijk maakt besparingen, welke naar de institutionele beleggers vloeien, in de risicodragende sfeer ter beschikking van het bedrijfsleven te stellen.

Een aanmoediging om meer te sparen kan wel enig resultaat hebben, maar de verwachtingen moeten m.i. voor de aanvulling der kapitaalmarkt niet te hoog gespannen zijn. De besparingen uit de kleine en iets grotere inkomens wenden zich in het algemeen niet direct tot de kapitaalmarkt, maar worden gestort bij spaarbanken, gebruikt voor pensioenpremies enz., waardoor zij naar de risicomijdende sfeer vloeien.

Een aanzienlijke verlaging der inkomstenbelasting, speciaal ten aanzien van de grote en middelgrote inkomens, zou verruiming — geen oplossing — betekenen, want de achterstand, ontstaan in vele jaren, kan niet in korte tijd worden ingehaald.

Verscheidene bedrijven hebben in de jaren, waarin zij goede winsten maakten, hun eigen probleem trachten op te lossen door interne financiering. Voor zover de inhouding van winsten niet verder gaat dan door voorzichtig beleid tot versterking van de financiële positie der onderneming is geboden, was deze gang van zaken toe te juichen. Wordt de interne financiering echter doel in plaats van middel, dan zijn ook gevaren aan te wijzen. Bovendien zal dit streven een nivellering van dividenden op laag niveau betekenen, waardoor de aantrekking van nieuwe gelden in de risicodragende sfeer wordt tegengehouden en de effectenbeurs aan betekenis inboet. Wordt het systeem tot het uiterste opgevoerd, dan betekent dit, dat de aandeelhouders zelf niet meer over de revenuen van het door hen geïnvesteerde kapitaal kunnen beschikken, doch dat de onderneming daaraan eigenmachtig een bestemming geeft met de mogelijkheid van compensatie van verliezen en winsten. Ook op dit terrein moeten de mogelijkheden dus begrensd blijven, willen er geen onjuiste toestanden ontstaan.

In een artikel in het jubileumnummer van het Algemeen Handelsblad²⁾ wordt het denkbeeld opgeworpen voor de zeer grote doch evenzeer voor de middelgrote inkomens de top van het inkomen hetzij niet hetzij matig te belasten, mits de vrijgelaten gelden bespaard worden in een voorgeschreven instituut, dat zal deelnemen aan de financiering van het productieproces.

Het is hier niet de plaats om te overwegen, of deze

suggestie bij de Overheid ingang kan vinden. Wel mag stilgestaan worden bij de structuur van dit financieringsinstituut. Het zou enige gelijkenis kunnen vertonen met de Nederlandse Participatie Maatschappij N.V. Een belangrijke afwijking zou zijn, dat het aandelenkapitaal voor dit nieuwe financieringsinstituut door een zeer groot aantal particuliere beleggers gefourneerd zou worden, die in tegenstelling tot de financiële lichamen, welke bij de Participatie Maatschappij betrokken zijn, zelf geen noemenswaardige invloed op het beleid van het instituut kunnen uitoefenen.

Wij menen als voorwaarde voor zulk een regeling te moeten aannemen, dat de besparingen als aandelenkapitaal in het financieringsinstituut worden gestort, en dus niet als in een vast bedrag terugbetaalbaar spaartegoed. Alleen op deze wijze zal het verantwoord zijn de gelden in de vorm van aandelenkapitaal bij het bedrijfsleven te plaatsen. En juist de belichaming der besparingen in aandelen van een financieringsinstituut, waarin de individuele belegger practisch geen zeggenschap kan hebben, zou — naar te vrezen valt — een belemmering kunnen zijn om deze vorm van belastingvrije bestemmingsbesparing te kiezen. Er zal dus eventueel naar middelen moeten worden gezocht om deze moeilijkheid te overbruggen. Ook zal een oplossing moeten worden gevonden voor de verhandelbaarheid der bewijzen van aandelen. Het zal namelijk moeilijk zijn hiervoor een markt te scheppen, die een regelmatig aanbod tegen redelijke prijzen kan opnemen, en het zou anderzijds niet billijk zijn de aandelen langer dan een paar jaar na de verkrijging te blokkeren.

Van andere zijde is wel eens het denkbeeld geopperd een deel van de belastingprogressie vrij te geven voor de verwerving van naar eigen keuze ter beurze te kopen aandelen in Nederlandse ondernemingen, mits deze aandelen gedurende 3 of 5 jaar worden geblokkeerd bij de bank, die de aankoop heeft verricht en de aandeelbewijzen in Open Bewaring houdt. Deze fondsen zouden dus gedurende een aantal jaren niet verkoopbaar moeten zijn; op onderpand van de stukken zou geen geld geleend kunnen worden.

M.i. kan zulk een regeling niet ten volle tot het beoogde doel voeren, want een effectenbezitter zal de geblokkeerde aandelen weliswaar niet kunnen verkopen of belenen, maar niets verhindert hem dezelfde soort aandelen, of andere, welke reeds in zijn bezit zijn, gelijktijdig van de hand te doen, op welke wijze ten slotte geen kapitaal aan de risicodragende sfeer toegevoegd zou zijn. Toch is het mogelijk, dat een dergelijke regeling, al is het niet voor de volle 100 pCt, een invloed ten goede zal uitoefenen. Een deel van de belastingplichtigen is niet in de gelegenheid een corrigerende verkoop uit te voeren, en zelfs zij, die dat wel kunnen doen, zullen er lang niet altijd toe overgaan, doch in vele gevallen zich bij min of meer gedwongen uitbreiding van hun belang neerleggen. Bovendien zou een gezonde stimulans voor de effectenbeurs, die nu een kwijnend bestaan leidt en helaas haar veerkracht — tijdelijk — voor een deel verloren heeft, gevonden zijn, hetgeen een herleving van gezonde initiatieven ten gevolge kan hebben.

Van de zijde van het bedrijfsleven bezien, blijft de juiste weg, zolang geen andere doeltreffende voorzieningen gevonden zijn, dat in het tekort aan risicodragend kapitaal door de institutionele beleggers, bij wie de gelden zich immers in veel grotere omvang dan voorheen verzamelen, zoveel mogelijk wordt voorzien, wil althans voorkomen worden, dat men op de Staat moet terugvallen.

²⁾ Mr. Dr. H. H. Sillevius Smitt: „Groeiërcht in cijfers. Het levensverzekeringsbedrijf en de voortschrijdende democratisering van het kapitaalbezit". (Algemeen Handelsblad dd. 5 Januari 1953, blz. 45).

De S.-E.R. over de huren

Met betrekking tot de concreet gestelde vragen in het „Verzoek om Advies” door de vorige Minister van Wederopbouw en Volkshuisvesting aan de Sociaal-Economische Raad ontlenen wij aan het uitgebrachte „Advies inzake het vraagstuk van de huren” het navolgende.

In het „Verzoek om Advies” stelt de Minister o.a.:

1. het minste, waarop de huiseigenaren aanspraak kunnen maken, is een verhoging van de huren met een zodanig bedrag, dat daaruit de stijging van de exploitatielasten bestreden kan worden;
2. in hoeverre de huizenbezitter in verband met de algemene prijsstijging aanspraak kan maken op een hoger nominaal inkomen uit zijn bezit dan hem vóór de oorlog ten deel viel;
3. hoe op den duur weer evenwicht zal zijn te krijgen tussen bouwkosten en huren;
4. de afstand tussen bouwkosten en huren en de hierdoor noodzakelijke subsidiëring van rijkswege de gedachte wekt, of deze subsidies niet zouden zijn te verminderen of wellicht geheel weg te nemen door instelling van een huur-egaliseringsfonds;
5. dit fonds gevoerd zou worden door een zeker percentage te leggen op de huren van de oude woningen om daarmede de huren van de nieuwe woningen binnen verantwoorde grenzen te houden;
6. bij de, uit het complex van deze overwegingen vast te stellen, huurverhoging, welke onder de bestaande omstandigheden redelijk kan worden geacht, niet uit het oog zal mogen worden verloren, dat ook in het kader van de loon- en prijspolitiek deze verhoging aanvaardbaar moet worden geacht;
7. de bedrijfspanden in de huurverhoging moeten worden betrokken, dan wel het verantwoord is de huren daarvan geheel vrij te laten;
8. de huren van alle woningen en bedrijfspanden met een gelijk percentage moeten worden verhoogd, met name, of geen onderscheid moet worden gemaakt naar gelang van de verschillende gemeenteklassen.

De opdracht, een materie betreffende welke reeds op zichzelf gezien ingewikkeld genoeg is, werd nog aanzienlijk moeilijker tot een goed einde te brengen omdat de Minister de gevraagde oplossing koppelde zowel aan de loon- en prijspolitiek als aan het vraagstuk der compensatie. Hoewel laatstgenoemd vraagstuk middellijk ook van belang is, voor de huiseigenaren, menen wij ons in deze beschouwing hiervan te mogen distantiëren, omdat dit probleem het huurvraagstuk slechts zijdelings raakt. Eigenlijk is dit o.i. eveneens het geval met het hierbij in het geding gebrachte vraagstuk van de loon- en prijspolitiek. Want ook in het verleden heeft deze steeds als kapstok gediend om daaraan de, reeds vele jaren eerder noodzakelijke, huurverhoging op te hangen en van jaar tot jaar uit te stellen, met als gevolg, dat het huurvraagstuk — ondanks de huurverhoging van 15 pCt, welke met ingang van 1 Januari 1951 van kracht werd — is uitgegroeid tot, zoals de huidige Minister van Wederopbouw en Volkshuisvesting dit in de Tweede Kamer der Staten-Generaal uitdrukte: „het verschrikkelijke probleem van de huurverhoging”.

De koppeling van de huren aan de gevoerde loon- en prijspolitiek heeft immers tot gevolg gehad, dat enerzijds

aanzienlijke — van jaar tot jaar in omvang toenemende — subsidiebedragen door de Overheid moesten worden verleend om gegadigden voor nieuwe woningen in staat te stellen deze te kunnen betrekken, terwijl het anderzijds de exploitanten der oudere woningen in toenemende mate onmogelijk werd gemaakt hun eigendommen uit de huuropbrengsten behoorlijk te onderhouden en daardoor voor versneld verval te behoeden. Niet ontkend zal kunnen worden, dat op deze wijze het kostenpeil in Nederland kunstmatig laag is gehouden en op indirecte wijze een exportpremie werd verleend, welke in feite door de eigenaren van oudere woningen moest worden opgebracht, resulterend uiteindelijk in een versneld verval van de Nederlandse woningvoorraad en intoring van het nationaal vermogen.

In welk verband op dit beleid onverkort van toepassing is, hetgeen de N.R.C. van 23 April jl. schreef in de rubriek „Feiten van de dag”; ontleend aan „The Financial Times” en waaraan wij het navolgende ontlenen:

„Hoe gewenst een vergroting van onze export ook is, wij zullen er voor hebben te waken, dat wij goederen onder de kostprijs exporteren. De beste manier om dit te voorkomen is te zorgen dat de kostprijs van de ondernemer zo nauwkeurig mogelijk overeenstemt met de materiële offers, welke de gemeenschap voor de productie van het betreffende goed brengt”.

En wat de subsidiëring betreft, moge hier herinnerd worden aan hetgeen het lid der Eerste Kamer, de heer Kraaijvanger, opmerkte in de vergadering van dit lichaam op 10 Maart jl., waar hij, sprekend over de subsidie van de particuliere woningbouw, als zijn mening te kennen gaf, dat het woord „subsidie” hem ten enen male onjuist voorkwam. Het woord subsidie — aldus de heer Kraaijvanger — „bevat de gedachte aan een onverplicht gegeven geschenk. De premies zijn geen geschenk, doch een correctie van overheidswege op de door dezelfde Overheid om gewichtige redenen gevoerde huurpolitiek”.

De centrale probleemstelling, waardoor de antwoorden op de gestelde vragen in meerderheid principieel en rechtstreeks worden bepaald, is de positie die de huiseigenaar in het economisch verkeer inneemt. Al naar gelang men van oordeel is, dat deze als belegger dan wel als ondernemer moet worden beschouwd, komt men tot uitkomsten welke in hoge mate van elkander afwijken. Deze afwijkingen betreffen niet alleen de becijferingen inzake de directe exploitatie-uitkomsten (vraag 1), doch evenzeer de toerekening (vraag 2) en de afschrijving (vraag 5).

Naar onze mening valt het te betreuren, dat door de S.-E.R. ten principale geen duidelijke uitspraak is gedaan, waardoor het op zichzelf belangrijke werkstuk in genen dele als een sluitstuk kan worden gezien. Deze zeer belangrijke strijdvraag blijft nl. geheel open, hetgeen in de naaste toekomst de aanleiding zal zijn voor nieuwe moeilijkheden.

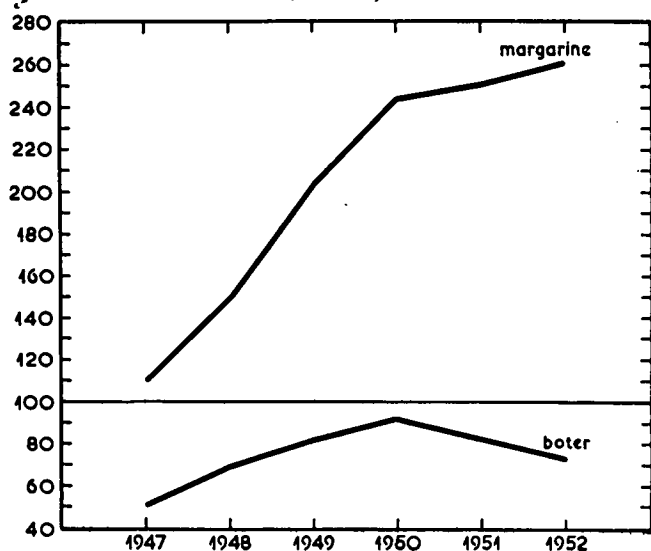
Naast de gedegenheid, waarvan het advies, dat door een sub-commissie onder voorzitterschap van Prof. Dr J. Tinbergen werd voorbereid, getuigt, blijkt uit dit advies tevens overtuigend de moeizaamheid, waarmee het uiteindelijk tot stand kwam.

Niettegenstaande het feit, dat meerderheid en minderheid vaak sterk van mening verschilden, schijnt gestreefd te zijn naar een compromis waarmee het moeilijk valt vrede te hebben, omdat een éénsluitende eindconclusie niet kon worden bereikt.

De minderheid nl. stelt de huiseigenaar op één lijn met obligatiebezitters, houders van spaarbanktegoeden, lijfrentetrekken en — wonderlijke gedachtengang — met degenen, die hun bedrijf door de oorlog teniet hebben zien gaan. Omdat — aldus de minderheid — een algemene „restitutio in integrum” voor deze groepen niet mogelijk en ten dele wellicht ook niet gewenst was, vormt h.i. het gevaar van belemmering van de persoonlijke ontplooiing als uitvloeisel van de, als gevolg van de oorlog, ontstane woningnood één der rechtsgronden om — „nadat de eigenaren het hun noodzakelijkerwijs toekomende hebben gekregen” — het resterende gedeelte van de huurverhoging op kosten van de huurders te doen toevloeien aan de nieuwbouw. „Immers de huurders van de dubbel bewoonde oude woningen hebben het grootste belang bij de nieuwbouw”.

Met voorbijgaan aan de te dezer zake geproduceerde becijferingen, moge hier worden volstaan met de vermelding, dat de minderheid daarbij tot de conclusie kwam, dat bij een huurverhoging zoals door de S.-E.R. met uitzondering van één lid voorgesteld, nl. tot 145 à 150 pCt van de huurprijs van Mei 1940 een afroming tot ca 14 à 19 punten mogelijk en redelijk was. Hiertoe kon echter slechts worden gekomen vnl. door de stijging der directe kosten te beperken tot het zgn. buitenonderhoudswerk, omdat aangenomen werd, dat, zolang de woningnood aanhoudt, het binnenonderhoud in het algemeen voor rekening van de huurder blijft. Inzake de afschrijving neemt de minderheid het standpunt in geen aanleiding te vinden om „in de berekening van de bruto-huur, die de eigenaar ten goede komt, een groter aandeel voor afschrijving op te nemen dan in de bruto-huur per Mei 1940 geacht kan worden begrepen te zijn”. Het buitensluiten van de kosten van het binnenonderhoudswerk door de minderheid, waardoor voor „afroming” reeds 12 punten beschikbaar zouden komen, komt reeds in een eigenaardig daglicht door het belang, dat de huurders van de „dubbel-bewoonde oude woningen hebben” bij de nieuwbouw, wat door de minderheid als een van de rechtsgronden werd genoemd voor een huurbelasting. Gemakshalve werd hierbij voorbijgegaan aan de toestand, waarin deze dubbelbewoonde oude woningen zullen blijken te verkeren, indien aan deze dubbelbewoning een eind zal zijn gekomen.

Productie-indices van boter en margarine in Nederland
(1938=100)

Bron: C.B.S.

Terzake van de afschrijving ziet de meerderheid „de huiseigenaar als een belegger in vast goed, die welbewust deze beleggingsvorm heeft gekozen, teneinde zich tot zekere hoogte te dekken tegen de schommelingen in de waarde van het geld”. De meerderheid laat in het midden „in hoeverre dit uiteindelijk dient te resulteren in het via de huurprijsvaststelling volledig toerekenen aan de huiseigenaar van afschrijvingen op basis van vervangingswaarde en rente over het vervangingskapitaal”. De motivering voor dit standpunt luidt: „Bij het thans aan de orde zijnde stadium van huurverhoging kan deze vraag buiten beschouwing blijven”.

Om dezelfde reden werd afgezien van beantwoording van de vraag, in hoeverre de huiseigenaar aanspraak kan maken op een verhoging van zijn netto-inkomen, vergeleken met dat van 1940.

Deze ontwijkende antwoorden achten wij onbevredigend; zulks temeer, omdat ten principale wel degelijk een antwoord in de richting van afschrijving op basis van de vervangingswaarde werd gegeven. Wij lezen nl. op blz. 13 o.a.: „De economische functie van de afschrijvingsbedragen is in beginsel, dat daaruit de vervanging van de woningvoorraad geschiedt”. Hierop volgt echter onmiddellijk: „In het verleden zijn echter veelal niet door alle woningbezitters afschrijvingen verricht en is door een deel hunner ook niet voor vervanging zorg gedragen”.

Deze stelling heeft ons daarom wel zeer verwonderd, omdat het een historisch vaststaand feit is, dat de particuliere exploitanten in de periode 1922 t/m 1939 niet alleen voor vernieuwing van versleten woonruimten hebben gezorgd, doch tevens een grote expansie van de woningvoorraad hebben bewerkstelligd, zij het, dat zulks — als gevolg van de sterke daling der bouwkosten — is geschied ten koste van grote vermogensverliezen in de particuliere sector. Terecht stelt het rapport Van Saane: „Een regeling tot financiering van de woningbouw” op blz. 1 o.a.: „Onder normale omstandigheden werd door de huiseigenaar uit de huuropbrengst jaarlijks een bedrag ten belope van 2% van de stichtingskosten, gereserveerd voor afschrijving en vernieuwing van zijn woningbezit. Deze afschrijving werd meestal aangewend voor aflossing van een hypotheecaire lening en verschaft aldus de middelen voor de financiering van een belangrijk deel van de bouw van nieuwe woningen. Op deze wijze zorgde het woningbezit grotendeels als het ware geruisloos voor zijn vervanging”.

Indien deze vervanging, resp. expansie, in tegenstelling met de toestand van vóór 1940, in feite sinds dat jaar niet in voldoende mate heeft plaats gevonden, dan mag men dat in genen dele aan de particuliere exploitanten verwijten. De buitengewone omstandigheden, waaronder de gevoerde huurpolitiek mede een rol speelde, hebben dit proces van geruisloze vervanging sterk afgeremd en tegen het o. i. veel te trage aanpassingsproces van de huren aan de gewijzigde omstandigheden werd reeds jarenlang door de particuliere exploitanten bij voortdurend en met klem van redenen, zij het met weinig succes, geopponneerd.

Het standpunt van de S.-E.R. t.a.v. afschrijving en toerekening, zoals in het „Advies inzake het vraagstuk van de huren” neergelegd, bevremdt ons temeer, waar dezelfde Raad in zijn „Advies inzake het beleid ten aanzien van het pacht- en grondprijsspeel”, uitgebracht aan de Minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening, een veel duidelijker geluid laat horen. De rapporterende sub-commissie van de Commissie voor Landbouw en Voedselvoorziening uit de S.-E.R., onder voor-

zitterschap van Prof. Dr J. Horring, stelde o.a. dat de pachten tenminste op een zodanig peil dienen te liggen, „dat hieruit volledig de kosten kunnen worden bestreden, die noodzakelijk zijn om de grond in vruchtbare toestand te houden — voor zover dit tot de taak van de verpachter behoort — en de gebouwen en andere kunstwerken, voor zover deze voor een juiste uitoefening van het desbetreffende bedrijf noodzakelijk zijn, *in bruikbare, doelmatige toestand te houden en deze zo nodig te vervangen*” (blz. 6 en 7).

T.a.v. de afschrijving adviseert de Raad „voor de eerstkomende jaren uit te gaan van de algemene vervangingswaarde”. De Raad verklaart voorts van oordeel te zijn: „dat ook de rente van het aan slijtage onderhevige kapitaal op basis van vervangingswaarde in rekening behoort te worden gebracht, daar anders vervanging redelijkerwijze niet kan worden verwacht”.

De overgrote meerderheid van de Raad acht verder „de naar voren gebrachte argumenten ter rechtvaardiging van het nemen van wettelijke maatregelen om een belangrijk deel van de inkomensstijging uit eigendom aan de fiscus te brengen, niet voldoende steekhoudend”.

Een belangrijke uitspraak in het S.-E.R.-advies inzake het vraagstuk van de huren neergelegd is die, welke wij aantreffen op blz. 47. Wij lezen daar o.a.: „De Raad acht het geenszins noodzakelijk, dat de financiering van de inhaal van de door de oorlog ontstane achterstand en de door de bevolkingsaanwas noodzakelijke expansie van de woningvoorraad uit de bruto-huren geschiedt. In beginsel *dienen hiervoor nieuwe besparingen te worden aangetrokken*”.

Waarborging van onderhoud.

De Raad constateert, dat, „als gevolg van een te laag huurpeil voor oude woningen, aan het onderhoud van deze huizen door de eigenaren dikwijls niet voldoende kon worden gedaan. Een huurverhoging zou dus mede ten goede van het noodzakelijke onderhoud moeten komen, waarmee de instandhouding van het totale woningbezit gediend zou worden”.

De Raad acht de gedachte, om een gedeelte van de huurverhoging te storten in een van rijkswege te beheren nationaal fonds, niet aanvaardbaar. Wel verdient het, naar de mening van de Raad, aanbeveling voldoende waarborgen te scheppen opdat een deel van de huurverhoging voor het onderhoud wordt besteed. Hij acht daarom een doeltreffend toezicht van de Overheid wenselijk en verwijst in dit verband op het tweede lid van art. 23 Wederopbouwwet. Bij het eventueel opleggen van verplichtingen aan de huiseigenaren dienen deze echter, aldus de Raad, gemiddeld per jaar beperkt te blijven tot het in de toegestane huurverhoging begrepen bedrag aan onderhoudskosten.

Onzerzijds zij hieraan de opmerking vastgeknoopt, dat, mocht eventueel tot een bestedingsdwang — welke wij principieel afwijzen — worden gekomen, hierbij mede rekening zal worden gehouden met de omstandigheid, dat de voor onderhoud benodigde middelen eerst geleidelijk uit de huurverhoging kunnen worden verkregen.

Inzake vraag 7 is de Raad van oordeel, dat hij het niet geoorloofd acht voor bedrijfsruimten de huurbeheersing op te heffen, o.a. op grond van de overwegingen dat:

- a. het bestaande tekort aan bedrijfsruimten nog niet is opgelost;
- b. zou voor de bedrijfsruimten geen huurbeheersing gelden, te verwachten zou zijn, dat hiervoor een grotere huurverhoging tot stand zou komen dan voor woningen.

In het midden latend het al dan niet juiste van het gestelde onder a. lijkt ons de motivering onder b. wel zwak. Het staat nl. wel vast, dat de huur van bedrijfspanden, gezien de in guldens sterk gestegen omzetten, slechts een zeer kleine fractie uitmaakt van het totaal der exploitatielasten, waarvan zij ongetwijfeld een aanzienlijk lager percentage uitmaakt dan vóór de oorlog het geval was. Hierbij komt nog, dat het sociale element, dat bij de woninghuur steeds zo sterk meesprekt, in de bedrijfssector feitelijk afwezig is. Want wij kunnen maar moeilijk het argument van de marginale bestaansmogelijkheid van de „belangrijke groep van kleine zelfstandigen” als zodanig met betrekking tot de eigenaren van zodanige panden aanvaarden.

De Raad wenst in het huidige stadium de huurverhoging van bedrijfspanden in het algemeen te doen aansluiten bij de huurverhoging van woningen. Voor bedrijfspanden annex woonruimten, adviseert hij, voor zover de bedrijfsruimten kleiner zijn dan de bijbehorende woonruimten, hetzelfde percentage huurverhoging toe te passen.

Voor de overige bedrijfspanden wordt het wenselijk geacht de mogelijkheid open te houden, dat terzake van de vaststelling van het lagere of hogere huurbedrag beide partijen of één van hen, zich ter zake tot de desbetreffende Huuradviescommissie kunnen wenden, c.q. met inschakeling van de Kantonrechter, die dan een bindende uitspraak doet.

Regeringsnota.

Met het principe ener gedifferentieerde huurverhoging kunnen wij ons zeer wel verenigen, aangezien hierdoor de nog grotere spanning tussen huren en exploitatielasten welke ten plattelande bestaat in vergelijking met de grotere bevolkingsagglomeraties, wordt verminderd.

In aanmerking nemend het advies van de S.-E.R., dat een minimum-percentage voor een huurverhoging tot 145 à 150 pCt (Mei 1940 = 100) noodzakelijk acht en waarbij van extra afschrijvingen en een hoger nettinkomen voor de huiseigenaar werd geabstraheerd, treft ons de ingediende regeringsnota als zeer onbevredigend. Deze nota stelt voor een zeer belangrijk deel van het gebouwd onroerend goed een huurprijs voor, welke praktisch het door de minderheid van de S.-E.R. voorgestelde percentage dicht benadert, rekening houdend met de wensen dezer minderheid tot afroaming van 14 tot 19 punten bij een verhoging tot 145 à 150 pCt.

Zolang terzake geen klemmender argumenten worden aangevoerd dan de minderheid voor haar standpunt ter motivering poneerde, staan wij volstrekt afwijzend tegenover het basispercentage tot 135 voor de grote steden en menen wij te moeten blijven pleiten voor het door de S.-E.R. als geheel geadviseerde hogere percentage, hetwelk als noodzakelijk wordt geoordeeld ter dekking van de stijging der directe exploitatiekosten.

Herrekening van de loonbelasting en een arrest van de Hoge Raad

De periodieke herrekening van de loonbelasting is voor talloze werknemers van groot belang, en opent de mogelijkheid eenmaal per kwartaal of per halfjaar met behulp van 3-maands- of halfjaarstabellen bepaalde progressiepieken in de wekelijks berekende loonbelasting glad te strijken, en de teveel betaalde loonbelasting aan de werknemers te restitueren. In de hieronder volgende beschouwing spreken we uitsluitend over personeel dat per week betaald wordt, maar mutatis mutandis geldt ze evenzeer voor hen, die per maand hun salaris ontvangen.

Oorspronkelijk was de mogelijkheid tot herrekening zeer beperkt, en gold uitsluitend voor bedrijven of bepaalde bedrijfsonderdelen, waar periodiek grote bedragen aan stukwerkpremie werden uitbetaald. Zeer bepaaldelijk kwamen daarvoor machinefabrieken, werven e.d. in aanmerking, waar het loon dus zeer sterk kan fluctueren. Vooral in grote bedrijven is het echter lang niet gemakkelijk de sterk fluctuerende te scheiden van hen, wier loon minder aan schommelingen onderhevig is, ook al omdat niet precies aan te geven was onder welke voorwaarden een loon *sterk* wisselend is, en wanneer niet.

Daarbij kwam nog, dat hoe langer hoe meer ter vereenvoudiging van de loonadministratie werd aangedrongen op een mogelijkheid om, hetzij eenmaal per drie maanden, hetzij eenmaal per halfjaar, voor het *gehele* personeel het bedrag der loonbelasting vast te stellen, zodat men niet langer verplicht zou zijn elke week de ingewikkelde berekeningen te doen plaatsvinden. Dit alles heeft er ten slotte toe geleid, dat in een resolutie van de Minister van Financiën (Juli 1950) twee mogelijkheden van herberekening werden gegeven, waaruit men met toestemming van de desbetreffende Inspecteur kan kiezen:

a. wekelijks de loonbelasting exact berekenen; periodieke herrekening uitsluitend voor hen, die een sterk wisselend inkomen hebben;

b. wekelijks een voorheffing op de loonbelasting van het loon aftrekken, een voorheffing van zodanige grootte, dat bij 3-maandelijkse of halfjaarlijkse vaststelling van de loonbelasting met behulp van de voor deze perioden geldende tabellen, aan de werknemers steeds een bedrag zou kunnen worden terugbetaald. Toestemming tot het toepassen van deze tweede methode kan slechts gegeven worden als daardoor van administratieve vereenvoudiging sprake is.

In Mei 1952 is dit systeem van mogelijkheden gecompleteerd door het opnemen van de bepaling, dat de procentuele heffingen volgens art. 10 van het besluit op de loonbelasting (welke heffingen plaatsvinden op gratificaties en dergelijke uitkeringen-in-eens; uitkeringen voor overwerk e.d. vallen hieronder niet), bij deze herrekening buiten beschouwing kunnen blijven, en dus ter bepaling van wat de loontrekkende uiteindelijk aan loonbelasting zal moeten betalen verder buiten beschouwing blijven.

* *

Wij zouden geen aanleiding hebben gevonden over deze algemeen bekende feiten iets te schrijven, ware het niet dat wij dezer dagen bij de bestudering van het rapport van de Commissie Van den Tempel (inzake de coördinatie van sociale verzekering en loonbelasting) opnieuw het arrest van de Hoge Raad van 16 Januari 1948 in onze overwegingen betrokken hadden, en daarbij tot de conclusie kwamen, dat de uitspraken van dit arrest

eigenaardige consequenties veroorzaken ten aanzien van de berekening, en evenzeer met betrekking tot de herrekening, van de loonbelasting.

Waarvan is in genoemd arrest sprake? Het gaat daarin over de berekening van de premies voor de sociale verzekeringswetten, premies die van het loon kunnen resp. moeten worden afgetrokken. In de tijd dat de Hoge Raad bedoelde uitspraak deed had zulks betrekking op twee soorten van premies: die voor de Ziektewet en die voor het Ziekenfondsenbesluit. Sindsdien is er een derde premie bij gekomen: de premie, die de werknemer betalen moet voor de Wachtgeld- en Werkloosheidsverzekering.

Het arrest behandelt de vraag, of bij de wekelijkse aftrek van deze premies rekening moet worden gehouden met het maximale dagloon, dan wel dat de premies wekelijks ongeacht de hoogte van het loon, volledig in mindering moeten worden gebracht. In het arrest is sprake van de zgn. daggrens, die in Januari 1948 nog gold, namelijk de grens van f 10. Momenteel gelden, zoals bekend, twee daggrenzen: voor de Ziektewet en het Ziekenfondsenbesluit geldt een grens van f 14, en voor de Wachtgeld- en Werkloosheidsverzekering is het maximaal-premieplichtig-dagloon vastgesteld op f 16.

De Hoge Raad deed een uitspraak, omdat er meningsverschil was over de vraag, welke van onderstaande twee mogelijkheden de juiste zou zijn:

1. Als een man in een bepaalde week destijds meer dan f 60, thans meer dan f 84 of meer dan f 96, verdient (= 6 maal 14 of 6 maal 16), dan vindt *in die week* de inhouding der premies plaats over een bedrag van ten hoogste f 84 of f 96.

2. Men moet de te betalen premie niet per week doch *per jaar vaststellen*; elke week dient men dan, ongeacht de grootte van het loon, over het volle loon premie te heffen, en aan het einde van het jaar dient dan een herrekening van de *premies* plaats te vinden, gebaseerd op een loon dat ten hoogste mag bedragen: aantal gewerkte dagen maal de daggemiddelden. Deze jaarlijkse berekening kon inderdaad voor de werknemer nog al wat uitmaken, en was tevens van invloed op de premiebedragen die de werkgevers in de fondsen hebben te storten.

In deze twijfel deed de Hoge Raad dus een uitspraak, en de „keuze” viel daarbij op de tweede mogelijkheid: *jaarlijkse vaststelling van de uiteindelijk te betalen premies. Elke week moet premie ingehouden worden, ongeacht de hoogte van het loon, en er dient dus aan het einde des jaars een herrekening van de premies plaats te vinden.*

De tekst van de betreffende passage luidt:

„Onder betalingsperiode in de tweede alinea van dit artikel wordt verstaan de voor de werkgever vastgestelde betalingsperiode. *Niet per week of per maand* wordt dus gerekend met maximum dagloon, doch per periode waarover de werkgever de premie verschuldigd is¹⁾. De werkgever zal dus over het *volle* loon van de arbeider telkens de bijdrage in de premie mogen afhouden tot het moment waarop vaststaat of redelijkerwijze te verwachten is, dat het door de verzekerde over de betrokken premiebetalingsperiode te verdienen loon meer zal bedragen dan het in die periode gelegen aantal werkdagen vermenigvuldigd met f 10. Zodra zulks het geval is zal de premie moeten worden berekend over het bedrag verkregen door het aantal dagen, waarop de verzekerde gedurende de tijd waarover het loon werd betaald, heeft gewerkt, te vermenigvuldigen met 10. Achteraf zal verrekening moeten plaatsvinden als te veel of te weinig is ingehouden²⁾.”

Wat heeft dit nu met de herrekening van de *loonbelasting* te maken? Naar onze mening niet weinig!

Men moet de premies — voorheen twee, thans drie — dus wekelijks berekenen ongeacht de hoogte van het loon.

¹⁾ De werkgever is premie verschuldigd over een periode van *een jaar*.

²⁾ Hoge Raad der Nederlanden, 16 Januari 1948, blz. 161. In het bovenstaande werden onzerzijds enige gedeelten gecursiveerd.

Onder deze drie premies bevinden zich er twee die een rol spelen bij het bepalen van het bedrag-aan-loon waarvoor de belasting moet worden geheven, namelijk de premie voor de Ziekwet en die voor de Wachtgeld- en Werkloosheidsverzekering. Deze premies moeten immers van het loon worden *afgetrokken* alvorens de loonbelasting kan worden vastgesteld.

Als op grond van het arrest de premies worden berekend, ongeacht de hoogte van het loon, dan zal dat voor de werknemers die boven de bedoelde grenzen van f 84, resp. f 96 liggen, betekenen dat een te hoog premiebedrag wordt afgetrokken, waardoor ze dus minder loonbelasting gaan betalen. Elke week wordt voor dezulken dus de loonbelasting op een te laag bedrag vastgesteld, en daarop kan slechts aan het einde des jaars de correctie worden aangebracht, als vastgesteld kan worden — na de herrekening der *premies* — wat het juiste bedrag der af te trekken premies bedraagt.

De vraag rijst dan: *hoe* moet de berekening van de loonbelasting verbeterd worden; op welke wijze zal de fiscus de in de loop van het jaar te weinig berekende loonbelasting kunnen incasseren? En dan is er maar één antwoord op deze vraag: men zal de loonbelasting *over een geheel jaar* moeten herrekenen. Met andere woorden: *logischerwijze volgt uit het arrest van de Hoge Raad dat jaarlijks voor het gehele personeel een herrekening van de loonbelasting moet worden toegepast.*

Voor het gehele personeel. Het is vooral in grote bedrijven volstrekt ondoenlijk de werknemers „apart te houden”, die hetzij permanent, hetzij nu en dan de genoemde loongrenzen overschrijden, teneinde de jaarlijkse herrekening tot hèn te beperken. Het zou ons te ver voeren dit nader te verduidelijken; de administratieve techniek speelt hier een zeer grote rol.

Het arrest *dwingt* eenvoudig tot het gebruik maken van mogelijkheid b van de herrekeningsresolutie, omdat men wekelijks de loonbelasting niet meer juist kan berekenen, en men derhalve met benaderde bedragen aan loonbelasting opereert.

Het vraagstuk van de *jaarlijkse* herrekening (over dit jaarlijks gaat het hoofdzakelijk in deze beschouwingen) is onlangs ook bij de behandeling van de begroting van Financiën (dienstjaar 1953) aan de orde geweest. In de Memorie van Antwoord bij Hoofdstuk VII B staat op blz. 11 te lezen:

„Naar aanleiding van de door sommige leden geuite bezwaren omtrent de huns inziens onrechtvaardige heffing van de loonbelasting op onregelmatig vloeiende inkomsten wil de ondergetekende (de Minister) er op wijzen, dat reeds geruime tijd een regeling van kracht is, krachtens welke aan werkgevers een vergunning tot periodieke herrekening van de loonbelasting per kwartaal of per halfjaar kan worden verleend ten aanzien van werknemers die een sterk wisselend inkomen genieten. De ondergetekende is van oordeel, dat door het in het leven roepen van deze regeling in belangrijke mate aan de hiervoor gereleveerde bezwaren is tegemoetgekomen. Hij wil er voorts op wijzen, dat *herrekening over een jaar* (curs. van ons) mede met het oog op de gelijke behandeling van alle belastingplichtigen, ten slotte tot de consequentie zou leiden, dat een aanslag in de inkomstenbelasting zou moeten worden opgelegd. Eén van de voordelen van de heffing van de loonbelasting: het achterwege blijven van een aanslagregeling, zou dan vervallen, hetgeen een niet te verantwoorden vermeerdering van werkzaamheden voor de belastingdienst zou medebrengen”.

Hier staat dus in klare taal, dat Minister Van de Kieft voor een herrekening over perioden van een heel jaar weinig voelt, en de argumenten die voor dit afwijzende standpunt worden aangevoerd zijn van de gezichtshoek van Financiën uit best te begrijpen.

Verondersteld mag dan ook worden, dat de Inspecties, mede ook op grond van wat de Minister hierover dus onlangs nog heeft gezegd, weinig bereidheid zullen tonen om herrekening over jaarperioden toe te staan, en dus uitsluitend op grond van de meergenoemde herrekeningsresolutie bepaalde faciliteiten, zoals in deze resolutie bedoeld, zullen willen verlenen. Maar daardoor blijft dan het door ons gesignaleerde feit bestaán, dat er een principiële discongruentie is tussen de uitspraak van de Hoge Raad inzake de berekening en herrekening van de *premies* en de herrekeningsresolutie van het Ministerie van Financiën met betrekking tot de *loonbelasting*.

Wij spraken in het bovenstaande hoofdzakelijk over methode b van de herrekeningsresolutie: wekelijkse hoge voorheffing voor het gehele personeel; periodieke herrekening, drie- of zesmaandelijks, eveneens voor het gehele personeel. Niet onvermeld mag evenwel blijven, dat ook de herrekening uitsluitend met betrekking tot hen die een sterk wisselend inkomen hebben (methode a) soortgelijke moeilijkheden biedt als bij methode b. Ook dan geldt, dat in vele gevallen — namelijk als het loon boven f 84, resp. f 96 ligt — ingevolge het arrest van de Hoge Raad wekelijks een te hoge premie-aftrek plaatsvindt, de loonbelasting dus te laag berekend wordt, en dat herrekening slechts op één manier correct zou kunnen plaatsvinden, namelijk éénmaal per jaar, als het juiste premiebedrag bekend is.

Doel van dit artikel is zeker niet in de laatste plaats dat de schrijver zijn inzichten gaarne zou toetsen aan de mening van anderen. Als hij het probleem op de juiste wijze gesteld heeft — en hij zou inderdaad gaarne vernemen of dit het geval is — dan is het duidelijk dat er iets moet gebeuren. Het gaat hier om een zaak die in het belang is van werkgevers (vereenvoudiging van de administratie) en van werknemers. Het gaat dus over de vraag: is *jaarlijkse herrekening voor het gehele personeel* mogelijk. Wij menen dat die *noodzakelijk* is.

Voor de werknemers is evenwel deze methode slechts dan aantrekkelijk, wanneer de bepalingen inzake de grootte van het gezin en de burgerlijke staat, zoals die in de huidige resolutie voorkomen, gehandhaafd blijven. Erkennende dat in de repliek van de Minister van Financiën ten aanzien van jaarlijkse herrekening van de loonbelasting elementen van waarheid schuilen, menen wij toch met klem te moeten bepleiten: *laat de herrekening van de loonbelasting, vooral gezien het arrest van de Hoge Raad, zich over een periode van een heel jaar mogen uitstrekken onder handhaving van al de voor de werknemer voordelige bepalingen.*

Eindhoven.

B. DIESBERGEN.

Consequenties van een verhoging van de accijns op gedistilleerd

In „Economisch-Statistische Berichten” van 18 Juni 1952 werd een door mij ingesteld onderzoek gepubliceerd over de gevolgen van een verhoging van de accijns op gedistilleerd. Dit onderzoek vond plaats naar aanleiding van de in het kader van de Economische Unie gelijk te schakelen accijnsheffingen, waarbij de Nederlandse gedistilleerdaccijns van f 475 tot f 596 per hl. zou worden verhoogd. Aangenomen werd, dat deze accijnsverhoging

met ingang van 1 Januari 1953 tot stand zou komen.

Met behulp van de correlatierekening werd er verband gelegd tussen het verbruik van gedistilleerd per hoofd der bevolking enerzijds en anderzijds de prijs van gedistilleerd, het inkomen per hoofd der bevolking en een trendfactor.

Uit de berekening volgde o.a., dat stijging van de accijns tot f 596 per hl. het verbruik in 1953 tot 2,02 liter

per hoofd zou doen teruglopen (een daling van ca 24 pCt). Hierbij werden uiteraard de overige omstandigheden gelijk aan die in 1951 verondersteld, waarbij echter wel rekening werd gehouden met de autonome daling van de consumptie. Verder werd verondersteld, dat de consumentenprijs slechts met het verhoogde bedrag der accijns zou stijgen.

Het artikel gaf de heer A. J. W. Prakke aanleiding tot enige opmerkingen in „Economisch-Statistische Berichten” van 1 October 1952, waarbij het zwaartepunt van zijn betoog op vorenvermelde daling van het verbruik tot 2,02 liter per hoofd viel. De heer Prakke wees er namelijk op, dat het verbruik in de eerste helft van 1952 reeds „niet of nauwelijks” meer bedroeg dan het door mij berekende verbruik in 1953 in geval van verhoging van de accijns tot f 596. Een en ander illustreerde hij aan de hand van de volgende cijfers:

Veraccijnsde hoeveelheid gedistilleerd (à 50 pCt) per hoofd der bevolking op jaarbasis omgerekend¹⁾ (liters)

1952	
Januari	2,29
Februari	2,09
Maart	2,00
April	2,68
Mei	2,20
Juni	2,11
gem. Januari-Juni	2,13

¹⁾ Publicatie van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Thans lijkt een kleine aanvulling hierop wel nuttig.

Het verdere verloop van de veraccijnsde hoeveelheid gedistilleerd in 1952 heeft zich volgens het C.B.S. als volgt ontwikkeld:

Juli	1,80	October	2,16
Augustus	2,28	November	2,40
September	2,16	December	3,12
		gem. Juli-December	2,32

Het jaarverbruik per hoofd der bevolking heeft in 1952 derhalve 2,23 liter bedragen.

Aan de hand van de statistische gegevens voor 1952 kan nu ook het theoretisch verbruik worden bepaald. Hierbij is rekening gehouden met een door het C.B.S. aangebrach-

te correctie met betrekking tot het verbruik in het basisjaar 1948.

Verbruik van gedistilleerd per hoofd

(in liters van 50 pCt gehalte)

	werkelijk	daling t.o.v. het vorige jaar pCt	theoretisch	daling t.o.v. het vorige jaar pCt
1951	2,67		2,73	
1952	2,23	16,5	2,28	16,5

Het via de correlatieberekening gevonden verbruik vertoont een zeer grote overeenstemming met het werkelijke verbruik. Hieruit blijkt, dat het verband tussen de te bepalen grootte en de bepalende grootheden niet gewijzigd is. Ook thans is er dus geen reden om af te wijken van het door mij berekende verbruik bij stijging van de accijns tot f 596 per hl. (indien deze inderdaad met ingang van 1 Januari 1953 zou hebben plaats gevonden).

De door de heer Prakke voorspelde ontwikkeling met betrekking tot het verbruik na verhoging van de accijns tot f 596 per hl. mag dan ook als te pessimistisch en voorbarig worden beschouwd.

Scheveningen.

M. FRAENKEL.

INGEZONDEN STUK

Normalisatie in de textielindustrie

Mr Drs L. M. A. van Rooij te Amsterdam schrijft ons:

In „E.-S.B.” van 1 April jl. doet Prof. Wisselink mij de eer aan, uitvoerig in te gaan op mijn opmerkingen over de textielindustrieconventies in hetzelfde nummer. Het zij mij vergund nog een kort wederwoord te laten horen.

Inderdaad zijn mijn waarnemingen verricht vanuit één bepaald punt en wel vanuit één, dat in dit opzicht juist ligt tegenover de observatiepost van Prof. Wisselink. Deze heeft het onmiskenbare voordeel, dat zijn post met een beter instrumentarium is uitgerust.

Het resultaat van deze waarnemingen wordt echter, behalve door de plaats van waarneming, ook beïnvloed door de periode, waarover de waarneming zich uitstrekt. Prof. Wisselink beziet de orderpositie op het moment van de enquête bij de industrie, d.i. op 1 Augustus 1951. Toen echter was een groot deel van de in de Korea-hausse geplaatste orders reeds uitgeleverd en — dit kan ik Prof. Wisselink toegeven — de kopersstaking reeds begonnen, althans waren de abnormaal hoge aankopen van het publiek reeds enige maanden geëindigd. De voorraden bij een deel van de handel waren op 1 Augustus 1951 te groot, de orderpositie van de industrie was op zichzelf genomen zeker niet hoog, maar toch te groot met betrekking tot de voorraadpositie van de afnemers en de geringe kooplust van de consumenten.

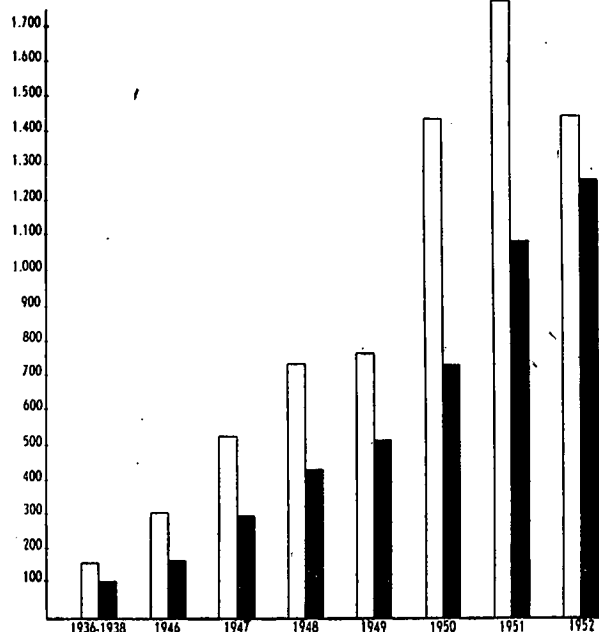
Deze situatie gaf tot een scherpe prijsval bij de handel aanleiding, een prijsval, die voorlopig niet door de inkooprijzen van nieuwe aankopen werd gemotiveerd, doch die in overwegende mate door liquiditeitsmoeilijkheden werd beïnvloed. Dit zelfde standpunt komt ook tot uiting in een rapport van het bestuur van de Nederlandse Textielconventie dd. 30 Augustus 1951, waarin staat:

„De prijzen stegen, maar het publiek besteedde vanaf April 1951 geen noemenswaardige grotere bedragen, waardoor de omzetsnelheid van de handel verminderde, tegelijk met het uitleveren van de in de tweede helft van 1950 en de eerste maanden van 1951 geplaatste orders. De kredietbeperking en de versnelde incassering van de belastingen deden de rest om de handel in liquiditeitsmoeilijkheden te brengen.

Handel van Nederland met de B.L.E.U.

□ Invoer van Nederland uit de B.L.E.U.
 ■ Uitvoer van Nederland naar de B.L.E.U.

WAARDE

De stijging van de voorraden bij de handel heeft voorraden doen ontstaan, die quantitatief niet abnormaal groot waren, doch tengevolge van de enorme prijsstijging bij een stagnerende afzet niet gefinancierd konden worden. Dientengevolge moesten deze voorraden om weer liquide te worden, in vele gevallen geforceerd geliquideerd worden in een markt met afnemende vraag, waardoor de aanpassing van de voorraden aan de kleinere vraag zeer bemoeilijkt werd".

Inderdaad heeft slechts een deel van de handel zich aan te groot optimisme bij zijn aankopen bezondigd. Dit deel sleepte echter in zijn vruchteloze drang, om door een politiek van afbraakprijzen de koperstaking te breken, de rest mede.

Uit het naschrift van Prof. Wisselink is mij duidelijk geworden, hoe de spreker het feit zag, dat de handel door de toepassing van de conventieprincipes tegen prijsval is beschermd. Wanneer nl. alle lopende contracten op losse schroeven zouden zijn gezet, zou de industrie haar producten tegen elke prijs hebben aangeboden en dit zou ook voor de handel tot enorme voorraadverliezen hebben geleid. Deze these gaat er van uit, dat de verkoopprijzen van de handel na April 1951 een nauw verband hielden met de offerteprijzen van nieuwe aankopen. Ik meen echter, dat in deze periode de liquiditeitsmoeilijkheden van het overkochte deel van de handel allesoverheersend waren bij de prijzenpolitiek ook van de rest van de handel.

Deze liquiditeitsmoeilijkheden zouden m.i. minder ernstig zijn geweest, als de industrie haar afnemers voornamelijk door het uitstrijken van de orders over een langere termijn wat meer respijt had gegeven. De situatie was m.i. zó, dat er voor alle betrokkenen een verlies in zat → dóór of zónder eigen schuld. De industrie kon twee wegen kiezen: óf dit verlies onmiddellijk incasseren en vertrouwen op een herstel, óf van haar recht gebruik maken om de „Zwarte Piet" door te geven aan haar buurman, waardoor het uiteindelijk herstel werd bemoeilijkt.

Bij een „normaal" conjunctuurverloop zou de stringente en duidelijke conventiepolitiek van Prof. Wisselink wellicht geëigend zijn geweest. Tijdens en na Korea is er echter door de Overheid op dit normale verloop storend ingewerkt. Dóór het verbod aan de handel om de vervangingswaarde van de voorraden onbeperkt door te berekenen heeft men de automatische remmen van de hausse buiten werking gesteld; daardoor is de hausse verlengd en is aan de handel belet om die overschotten te kweken, die nodig waren om de onvermijdelijke terugslag te laten uitzjeken.

In deze abnormale situatie, die ten gevolge had, dat ook de voorzichtige handel zijn omzetten wel moest handhaven, pasten m.i. middelen, die bij een „normale" gang van zaken onjuist zouden zijn geweest.

Dat ik met Prof. Wisselink ook het verbod aan de industrie om de vervangingswaarde van haar machinepark door te calculeren, onjuist acht, spreekt wel vanzelf. Dit nadeel van de industrie was echter voor de korte termijn, waarover onze beschouwingen lopen, waarschijnlijk niet van zo overwegende betekenis als het corresponderende nadeel van de handel.

Naschrift.

Het is voor een duidelijk overzicht van de eigenlijke probleemstelling en de wederzijdse argumenten wel gewenst, dat de lezers ook het „E.-S.B."-nummer van 1 April 1953 weder ter hand nemen. Mr Drs Van Rooij is nl. — wellicht omdat hij voor ons beiden al een reprimande van de redactie omtrent de plaatsruimte vreest — in zijn klaarblijkelijk streven naar beknoptheid zover gegaan, dat zijn exposé m.i. ietwat onvolledig is geworden

en mij dus tot een herhaling van argumenten zou noodzaken.

Mr Van Rooij, op grond van *feiten* tegenover *indrukken* nu de relatief geenszins overmatige orderpositie toegevend, voert nu — blijkbaar wederom als een indruk (en vermoedelijk wederom over een beperkte sector) — aan dat „op 1 Augustus 1951 reeds een groot deel van de in de Korea-hausse geplaatste orders was uitgeleverd". Ik beschik — in tegenstelling tot de lopende contracten — niet over cijfers op dit punt. Ik trek echter de juistheid van deze tweede indruk ook ernstig in twijfel en wel op drie gronden.

In de eerste plaats op grond van de mening van Mr Drs Van Rooij zélf, dat bij de industrie zulke lange levertijden liepen. De industrie had ook zeer grote exportorders (vandaar o.a. de zeer grote Belgische importen) en het is niet aan te nemen dat zij — de terugslag op alle markten zijnde of dreigende — met een lange orderpositie deze exportleveringen op eens heeft achtergesteld bij het binnenland. Mr Van Rooij ziet m.i. ook nu weer de binnenlandse markt te veel geïsoleerd.

In de tweede plaats strookt deze ook geenszins met de (door het resultaat der enquête aanmerkelijk verminderde) bezorgdheid van de handels- en industriële organisaties over de nog lopende contracten bij hun gezamenlijk overleg op 14 September 1951. Indien het grootste deel der Korea-orders al uitgeleverd was, waarom dan deze bezorgdheid bij circa 18 bestuursleden uit alle sectoren der textielbranche? Het zwaartepunt lag inderdaad onmiskenbaar bij de nog lopende contracten.

In de derde plaats omdat — indien de algehele positie van de handel zo somber ware geweest als Mr Van Rooij stelt — het aantal „moeilijke gevallen" veel groter was geweest. Het N.T.C.-rapport zegt wel „vele gevallen", doch wat is „veel" zonder een percentage en zelfs een „gewogen" percentage? Bijv. ruim 400 zijn er wel „vele", doch op een aantal van zeker 24.000 binnenlandse afnemers relatief zeer weinig. Mr Van Rooij schenkt, als hij over mijn „these" spreekt, m.i. ook nu teveel aandacht aan het relatief kleine deel van de handel, waar de liquiditeitsmoeilijkheden (en let wel: moeilijkheden mede door belangrijke importen!) tot uitverkopen noopten of dreigden te nopen.

Ik word gaarne overtuigd door argumenten, doch heb ook nu geen argumenten gezien tot wijziging van mijn conclusie in „E.-S.B." van 1 April 1953, nl. dat de positie bij het overgrote deel van de handel meeviel. En dat men dit overgrote deel van de handel, dat niet tot uitverkopen gedwongen was en zich als wijze kooplieden door het relatief geringe aantal liquiditeitsuitverkopen niet in een paniek liet drijven en niet geloofde in conjunctuuracceleratie (vandaar het nu — na twee jaar — geringe aantal „ongevallen"), vast en zeker tot véél meer „mee-gaan" en véél zwaardere verliezen gedreven had door een onduidelijke conventiepolitiek. De ervaring van 1931 op dit punt is angstig duidelijk en zolang niemand mij concreet kan vertellen wat een „normaal" conjunctuurverloop is of zal zijn, zegt een ernstige les uit de praktijk mij meer.

Ik zie verder uit het betoog van Mr Van Rooij, dat hij de liquiditeitspositie van de industrie (welke nochtans met haar honderden en honderden „regelingen" deed wat ze kon!) veel te gunstig aanslaat en het euvel van tien jaren schromelijk onvoldoende afschrijvingen op het machinepark te licht telt. Ondanks deze drainage door de Overheid moest de industrie uit lijfsbehoud moderniseren wat ze slechts kon. Dit zowel voor haar export-

positie als met het oog op de voortschrijdende liberalisatie van het handelsverkeer. (Te duur geproduceerde goederen zouden trouwens ook niet bevorderlijk zijn voor de omzetten van groothandel en detailhandel!). De industrie moderniseerde (om niet achter te geraken bij buitenlandse concurrenten) dadelijk als er middelen beschikbaar waren en of bij een fabriek bijv. 4 ton (waarvan er maar één uit de toegelaten calculatie) nu werden uitgegeven in 1946 of in 1950, zij telden in 1951 niet meer mee in de liquiditeit.

Tien jaren zijn meer dan tien maanden en de industrie kon in 1951, de terminologie van Mr Van Rooij volgend, onmogelijk ook nog au fond de financiering (met eventuele verdere consequenties) van „de buurman” overnemen. Gelukkig was het ook niet „de buurman”, doch waren het slechts ruim 650 „buren”, indien men alle „regelingen” (N.T.C., NeWoCo en „gemengd”) samen-telt ¹⁾. De industrie kon met moeite aan haar eigen verplichtingen voldoen, met name aan de aankoopcontracten van grondstoffen en halffabrikaten tegen verkoopcontracten voor weefsels. De banken hadden ook hier dezelfde bril op bij het bekijken van hun credieten, als toen ze de handel bezochten. En van „normaal” gesproken, welke conjunctuurspecialist kon de industrie vertellen, hoe lang de „recession” zou duren?

Ik meen bescheidenlijk te mogen vragen of, alleen reeds tegen de achtergrond van de bovenstaande positie, de wellicht wat impulsief neergeschreven uitdrukking „Zwarte Piet doorgeven” niet beter in de overigens zeer gewaardeerde pen van Mr Van Rooij gebleven ware. Hij noopt mij namelijk met deze uitdrukking tot de volgende opmerkingen.

In de eerste plaats veranderde de kleur van „Piet” met het conjunctuurverloop. In de tweede plaats werd „Zwarte Piet”, in tegenstelling met het welbekende procédé bij dit kaartspel, niet blind getrokken, doch op grond van een bij het sluiten van de koop veelbegeerd koopcontract geleverd. Veelbegeerd omdat bij het sluiten van dit koopcontract in een opgaande conjunctuur „Zwarte Piet” niet zwart was, doch wit leek, en in de ogen van de (gelukkig!) kleine categorie, welke zich overkocht, zelfs van goud was. Voor ettelijken dezer categorie beliepen, toen de N.T.C., in het algemeen marktbelang, te hulp kwam, de verplichtingen (import en binnenland) zelfs het tienvoudige van de eigen middelen. Soms nog meer. Het is duidelijk dat deze gulden gevallen zeer lang verpleegd moesten worden.

Ik dacht o.a. aan hen, toen ik de onbesproken ridder Van Rooij waarschuwde om geen lans verkeerdelijk te breken.

Voorburg.

J. WISSELINK.

¹⁾ De N.T.C. en de NeWoCo werkten ook bij de „regelingen” altijd samen, zodat van de 400 N.T.C.-regelingen er zeer vele „gemengd” waren, evenals omgekeerd bij de wellicht circa 250 NeWoCo-regelingen. Men herinnere zich dat de orderpositie bij de NeWoCo gunstiger lag dan bij de N.T.C.

BOEKBESPREKINGEN

Aktuelle Betriebswirtschaft. Festschrift für Konrad Mellerowicz. Berlin 1952.

Op 24 December 1951 werd Mellerowicz zestig jaar. Deze nestor — niet de oudste, zeker in zijn denken — van de Duitse bedrijfseconomen, werd bij deze gelegenheid een feestbundel aangeboden met opstellen van zijn vrienden, collega's en leerlingen. Niet alleen de wetenschap, doch ook de practijk komt daarin aan het woord. Dit is niet verbazingwekkend voor een feestbundel, aange-

boden aan een geleerde, die nimmer het contact met de practijk verloor en die geen kloof duldde tussen theorie en practijk, want „wenn man einen Unterschied zwischen Theorie und Praxis feststellen sollte, so ist entweder die Theorie falsch oder die Praxis faul”. Overigens dragen ook de bijdragen uit de practijk een wetenschappelijk karakter.

De bundel omvat twaalf bijdragen, die zijn samengevoegd tot drie groepen, nl.: 1. grondslagen en methodeproblemen 2. kostprijsberekening, waardebeoordeling en bedrijfsvergelijking en 3. afzetproblemen. De beperking, die de samenstellers zich t.a.v. de omvang van de bundel blijkbaar hebben opgelegd, is de kwaliteit ongetwijfeld ten goede gekomen.

Een bibliografie is aan de bundel toegevoegd. Mellerowicz' veelzijdigheid komt daarin treffend tot uiting.

Voorburg

B. PRUIJT.

The Economic Development of Jamaica. Report by a Mission of the International Bank for Reconstruction and Development. The Johns Hopkins Press, Baltimore, 1952, 288 blz., \$ 5.

De International Bank for Reconstruction and Development is ten nauwste betrokken bij de uitwerking en de uitvoering van Truman's „Point Four”, de hulpverlening aan economisch minder ontwikkelde gebieden. Haar werkzaamheid op dit terrein bestaat o.a. uit het opstellen van ontwikkelingsprogramma's voor bepaalde landen, zulks op verzoek van de betrokken regering. Een tiental gebieden, waaronder ook Suriname ¹⁾, werd reeds door een Survey-mission van de Bank bezocht. In December 1952 verscheen het rapport van de Mission over Jamaica.

Jamaica is met een oppervlakte van ongeveer 11.000 km² het grootste der Britse Westindische eilanden. Het eiland is relatief dicht bevolkt; de totale bevolking wordt geschat op 1,5 mln inwoners. Er heerst in het land een grote en langdurige werkloosheid (15 à 20 pCt der be-roepsbevolking) en er wordt veel armoede gevonden. In hoofdzaak is dit te wijten aan het ondeskundige gebruik van de bodem, het gebrek aan kapitaal en de vrij snelle groei van de bevolking (ca 1,7 pCt per jaar).

De Mission werd voor de taak gesteld een welvaartsplan te ontwerpen, dat richtlijnen bevat voor het Gouvernement van Jamaica met betrekking tot de maatregelen die voor een snellere economische ontwikkeling moeten worden genomen. Na een onderzoek van de verschillende mogelijkheden wordt het volgende ontwikkelingsprogramma voorgesteld, dat zich uitstrekt over de komende tien jaren.

Totaal der t/m 1962 te investeren bedragen

(in duizenden ponden)

		in pCt
Landbouw	14.331	42
Industrie	5.642	16
Verkeer en vervoer	1.950	6
Huisvesting	4.000	11
Gezondheidszorg	4.200	12
Onderwijs	4.401	13
	34.524	100

De financiering van dit programma heeft men zich als volgt gedacht: 19 pCt wordt bijgedragen uit de normale inkomsten van de Overheid; het Verenigd Koninkrijk draagt waarschijnlijk 16 pCt bij uit zijn fondsen voor „Colonial Development and Welfare”, terwijl het resterende bedrag van £ 22,6 mln door het Gouvernement

¹⁾ Voor het over Suriname uitgebrachte rapport, zie „E.-S.B.” van 10 December 1952.

moet worden geleend. Mocht dit plan te groot zijn om te worden verwezenlijkt, dan kan worden gehandeld volgens een ander programma, dat iets kleiner van opzet is.

Zoals uit het investeringsplan reeds blijkt, heeft de Mission een sterk accent gelegd op verdere ontwikkeling van de landbouw. Ook in Jamaica zullen de landbouwers met het begrip „soil conservation” bekend moeten worden; daarnaast dienen irrigatie van regenarme gebieden en drooglegging van moerassen plaats te vinden. Op coöperatie door de boeren wordt aangedrongen. De verwachtingen voor de stijging der agrarische productie zijn hooggestemd.

De mogelijkheden voor een belangrijke ontwikkeling der industriële voortbrenging zijn, althans voorlopig, zeer beperkt. De arbeidsproductiviteit is zo laag, dat de arbeidskosten hoger zijn dan in het Verenigd Koninkrijk. Slechts enkele industrieën die produceren voor de lokale markt, en de industrie die de agrarische voortbrenging verwerkt zullen vrij zeker verder expanderen. De mijnbouw speelt in de economie van Jamaica een bescheiden rol. Daarentegen wordt de stimulering van het tourisme van groot belang geacht; indien de momenteel aanwezige kansen goed worden benut, valt een grote ontwikkeling van deze welvaartsbron te verwachten.

De grotere activiteit, die het gevolg zal zijn van de uitvoering van het welvaartsplan, vereist enige verbetering van de communicatiemiddelen; ook hierin zal, volgens het voorgestelde programma, worden voorzien.

Ruim één-derde deel van het totale bedrag van het plan gaat naar de „sociale” sector. Verbetering van het onderwijs staat hier bovenaan de urgentelijst, daar dit een voorwaarde is voor verhoging van de arbeidsproductiviteit. Medische zorg, watervoorziening en huisvesting zijn de andere hoofdpunten.

De Mission is van mening, dat de uitvoering van het programma de nettoproductie zal verhogen met ca 5 pCt per jaar. De waarde van de totale productie wordt voor 1962 geraamd op £ 150 mln, tegen £ 85 mln in 1950. Het voortduren van een aanzienlijke werkloosheid (8 à 10 pCt) moet desondanks waarschijnlijk worden geacht. Slechts emigratie en geboortebepanking kunnen hier een oplossing brengen.

Tot zover een zeer korte samenvatting van de inhoud. De hoofdlijnen van het plan komen uit het bovenstaande genoegzaam naar voren; de Mission treedt echter in haar rapport in details. De bovengenoemde bedragen, toegedacht aan de verschillende sectoren, werden namelijk gevonden door de kosten per object te ramen en deze daarna te totaliseren. Op de wijze, waarop deze ramingen worden verantwoord, kan men soms wel enige kritiek hebben. Zo wordt bijv. een betrekkelijk klein bedrag van £ 12.000, dat jaarlijks wordt uitgetrokken voor opleiding van technici in het buitenland, nauwkeurig omschreven (blz. 75) als zijnde het totaal van de beurzen van £ 600 elk, die ieder jaar opnieuw aan vijf technici voor de duur van vier jaar worden toegekend. Op een andere plaats (blz. 17) bespreekt de Mission de noodzaak van betere topografische kaarten en een uitgebreid bodemonderzoek van het gehele eiland. Zonder een berekening te overleggen noemt de Mission hier een bedrag van £ 650.000, dat ook in het investeringsplan wordt opgenomen. Hetzelfde geldt voor een bedrag van £ 142.000, dat in het budget verschijnt onder het hoofd „Technical Service”. Waarvoor dit bedrag nu precies bestemd is, wordt in het rapport niet duidelijk gemaakt.

Het is voorts onbevredigend, dat de Mission geen aandacht heeft geschonken aan de samenhang van de econo-

mie van Jamaica met de wereldconjunctuur. Hoewel de Mission uiteraard geen voorspellingen omtrent het verloop van de mondiale conjunctuur kan doen, had zij evenwel kunnen aangeven op welke wijze, d.w.z. langs welke kanalen, en in welke mate de welvaart van Jamaica hierdoor beïnvloed zou kunnen worden. Ook aan afzetproblemen wordt voorbijgegaan. Het zal duidelijk zijn, dat de gegeven kwantitatieve voorspelling van de gevolgen van de uitvoering van het welvaartsplan om de genoemde redenen met enige reserve moet worden beschouwd.

Critiek mag echter niet het eind van deze bespreking zijn; ongetwijfeld heeft het rapport grote waarde als handwijzer voor het Gouvernement van Jamaica, terwijl ook de buitenstaander een goed beeld krijgt van de economische mogelijkheden van dit eiland. De lezing van dit rapport wekt belangstelling voor de hulpverlening aan economisch minder ontwikkelde gebieden. Dit vraagstuk heeft recht op ons aller aandacht, waar de oplossing er van een weg opent naar grotere welvaart en één der vereisten is voor een duurzame wereldvrede.

Rotterdam.

H. LINNEMANN.

Van vernis-stokerij „op aarden grond” tot modern chemisch bedrijf.

Onder bovenstaande titel is een gedenkboek verschenen, dat de N.V. Lak-, Vernis- en Verf fabriek Molyn en Co. ter gelegenheid van het 125-jarig bestaan van haar bedrijf heeft doen samenstellen. De schrijver, J. W. de Boer, is er in geslaagd van dit gedenkboek — dat hij heeft ingedeeld volgens een viertal voor het betreffende bedrijf relevante perioden — een goed leesbaar geheel te maken. Hij heeft zich nl. niet beperkt tot een opsomming van voor buitenstaanders en leken vaak oninteressante feiten, maar zich de moeite getroost ons, behalve van de ontwikkeling van het bedrijf zelve, ook iets te vertellen van de mensen, die het in de loop der jaren hebben geleid. Voorts vermeldt hij in de eerste delen van zijn boek een aantal bijzonderheden betreffende de toestand, waarin ons land en Rotterdam verkeerden, vóór de stichting en gedurende de eerste levensjaren van het bedrijf. Hoe interessant deze bijzonderheden op zichzelf ook zijn, wij konden ons niet aan de indruk onttrekken, dat de schrijver een deel er van heeft ingelast, teneinde de eerste gedeelten van zijn geschiedschrijving, waarover de gegevens betreffende de fabriek en haar oprichter kennelijk schaars zijn, althans kwantitatief min of meer in evenwicht te brengen met de overige gedeelten.

Door o.a. gebruik te maken van notulen der directievergaderingen en van de herinneringen, die enkele oudgedienden op schrift hebben gesteld, geeft de schrijver de lezer een indruk van hetgeen zich zoal in en om het bedrijf heeft afgespeeld. Zo kan men bijvoorbeeld kennis nemen van de wijze, waarop indertijd het contact met buitenlandse relaties werd onderhouden en van de energie, waarmee het zich omstreeks de jaren tachtig in de familie-firma voordoende „opvolgingsprobleem” werd aangepakt. Aan de vermelding van deze en vele andere bijzonderheden heeft het gedenkboek, waarvan een beknopte uitgave met als titel „Milestones in the history of Molyn” in de Engelse taal is verschenen, in niet geringe mate zijn aantrekkelijkheid te danken.

Rotterdam.

J. H. ZOON.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De geldmarkt was gedurende de verslagweek vrij ruim, met markt-disconto's van $\frac{5}{8} \frac{11}{16}$ pCt voor papier met een resterende looptijd beneden het jaar en call op het minimum van $\frac{1}{2}$ pCt. Voor het eerst sinds lange tijd vertoonde de deviezenvoorraad een aanmerkelijke daling, nl. van f 202 mln. Daar het hierbij grotendeels ging om een terugbetaling door het Rijk van een buitenlandse schuld, i.c. aan het I.M.F., hadden in zoverre op de geldmarkt geen onttrekkingen plaats. Wel bracht de ultimo een omzetting van giraal in chartaal geld mede, blijkend uit een stijging van de biljettencirculatie van f 29 mln tussen 27 April en 4 Mei; deze kon echter gemakkelijk worden opgevangen uit het saldo van de banken bij de centrale bank.

De kapitaalmarkt.

Op de aandelenmarkt was de stemming de afgelopen week vrij gunstig, zoals door onderstaande indexcijfers wordt gedemonstreerd. Voor enige hoofdfondsen werden de dividenden over 1952 bekend gemaakt, nl. Unilever (12 pCt), Amsterdam Rubber (9 pCt) en H.V.A. (6 pCt), nadat Philips (12 pCt) zulks reeds de vorige week had gedaan. In deze gevallen bleven de dividenden onveranderd t.o.v. 1951; door de grote ondernemingen blijkt de dividendegalitatiepolitiek in nog strikter vorm te worden toegepast dan door de middelgrote n.v.'s.

De aanvraag van beursnotering voor aandelen Twentsche Kabelfabriek wees er nog eens op, dat er ook momenteel, ondanks afnemende investeringsneiging bij het bedrijfsleven, nog wel ondernemingen zijn die zich i.v.m. hun kapitaalbehoefte genoopt zien van besloten tot open n.v. te worden.

Ook op de obligatiemarkt blijft de stemming vast. De nadruk, die de President van onze centrale bank in zijn jongste jaarverslag legde op de wenselijkheid van het uitgeven van langlopende staatsleningen, heeft op het obligatiekoersniveau tot dusverre nog geen merkbare druk uitgeoefend. Gedurende de verslagweek werden enige obligatie-emissies aangekondigd, nl. van de Nederlandsche Disconteeringsmaatschappij (f 3 mln 4 pCt obligaties, gemiddelde looptijd 10 jaar, à $99\frac{1}{2}$ pCt) en van de Gemeente Dordrecht (5 mln $2\frac{3}{4}$ pCt obligaties, ineens aflosbaar na 6 jaar, emissiekoers 100 pCt).

Het bericht dat ten langen leste overeenstemming is bereikt inzake de pijnlijke kwestie van het effectenrechtsherstel zal de afgelopen week waarschijnlijk velen een zucht van verlichting hebben doen slaken.

	1 Mei 1953	8 Mei 1953
Aand. indexcijfers.		
Algemeen	144,8	146,6
Industrie	204,3	206,7
Scheepvaart	161,0	163,7
Banken	130,3	131,4
Indon. aand.	47,9	48,7
Aandelen.		
A.K.U.	162 $\frac{1}{4}$	161
Philips	158 $\frac{3}{4}$	159 $\frac{1}{4}$
Unilever	185 $\frac{3}{4}$	188 $\frac{1}{4}$
H.A.L.	143	146
Amsterd. Rubber	89	92 $\frac{1}{4}$
H.V.A.	98	99
Kon. Petroleum	307	308 $\frac{1}{4}$
Staatsfondsen.		
2 $\frac{1}{2}$ pCt N.W.S.	79 $\frac{13}{16}$	79 $\frac{3}{4}$
3-3 $\frac{1}{2}$ pCt 1947	96 $\frac{7}{8}$	96 $\frac{13}{16}$
3 pCt Invest. cert.	97 $\frac{7}{8}$	97 $\frac{15}{16}$
3 $\frac{1}{2}$ pCt 1951	100 $\frac{1}{4}$	101
3 pCt Dollarlening	95 $\frac{3}{4}$	95 $\frac{7}{8}$
Diverse obligaties.		
3 $\frac{1}{2}$ pCt Gem. R'dam 1937 VI ...	99 $\frac{3}{4}$	100
3 $\frac{1}{2}$ pCt Bataafsche Petr.	100 $\frac{9}{16}$	100 $\frac{9}{16}$
3 $\frac{1}{2}$ pCt Philips 1948	100 $\frac{1}{16}$	100 $\frac{1}{16}$
3 $\frac{1}{4}$ pCt Westl. Hyp. Bank	95 $\frac{1}{2}$	96 $\frac{3}{4}$

J. C. BREZET.

STATISTIEKEN

OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN *)

STAAT I

Ontvangsten op niet-kohierbelastingen. Kalenderjaar 1953.

x f 1 mln

Raming der middelen	Jan. 1953	Febr. 1953	Mrt 1953	Totaal 1 Jan. 1953 t/m ult. Mrt 1953	Raming jaar 1953
Loonbelasting	73,4	54,5	40,1	168,1	650,0
Dividendbelasting	8,2	8,3	3,4	19,9	65,0
Commissarissenbelasting	1,2	0,6	0,5	2,3	9,5
Vereveningsheffing	30,3	23,0	15,7	68,9	240,0
Rechten op invoer	28,7	27,6	38,1	94,3	400,0
Accijns op gedistilleerd	9,9	7,5	7,9	25,3	100,0
Accijns op bier	0,7	1,0	1,0	2,7	17,0
Accijns op suiker	9,6	9,3	5,8	24,7	45,0
Accijns op tabak	30,3	26,7	26,4	83,4	305,0
Omzetbelasting	115,6	96,7	68,2	280,5	1.200,0
Rechten van zegel ¹⁾	3,6	2,6	2,7	8,9	40,0
Rechten van registratie	4,5	3,3	3,7	11,5	45,0
Rechten van successie	6,9	6,4	7,4	20,7	90,0
Motorrijtuigenbelasting	5,8	5,5	6,4	17,7	80,0
Totaal	328,8	272,9	227,3	828,8	3.286,5
¹⁾ Hieronder begrepen wegens zegelrecht van nota's van makelaars en commissarissen in effecten, enz.	0,4	0,4	0,3	1,1	

STAAT II

Ontvangsten op kohierbelastingen.

x f 1 mln

Benaming der middelen	Jan. 1953	Febr. 1953	Mrt 1953	Totaal 1 Jan. 1953 t/m ult. Mrt 1953
Inkomstenbelasting	130,7	101,0	101,2	332,9
Vermogensbelasting	11,3	9,1	9,0	29,4
Vennootschapsbelasting	136,7	34,3	86,8	257,8
Grondbelasting ¹⁾	8,3	3,3	4,3	16,0
Personele belasting ¹⁾	9,1	8,6	9,0	26,7
Ondernemingsbelasting ¹⁾	3,0	3,1	2,0	8,1
Overige kohierbelastingen	0,3	0,0	0,2	0,6
Totaal	299,4	159,4	212,6	671,4

¹⁾ Incl. gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor.

²⁾ In verband met afrondingen behoeven de in de staten vermelde totalen niet met de som der afzonderlijke posten overeen te stemmen.

STAAT III

Ontvangsten op buitengewone middelen. Kalenderjaar 1953.

× f 1 mln

Benaming der middelen	Jan. 1953	Febr. 1953	Mrt 1953	Totaal I Jan. 1953 t/m ult. Mrt 1953	Raming jaar 1953
Vermogensaanwasbelasting	9,4	4,1	6,9	20,4	75,0
Vermogensheffing ineens	3,8	1,4	2,8	8,0	15,0
Totaal	13,2	5,5	9,7	28,4	90,0

STAAT IV

Aanslagregeling der kohierbelastingen ¹⁾.

× f 1 mln

Benaming der middelen	Nog te ontvangen op alle t/m ult. 1952 opgelegde aanslagen per 31 Dec. 1952	In Jan. t/m Mrt '53 opgelegde aanslagen boekings-tijdvak 1952/1953	In Jan. t/m Mrt '53 opgelegde aanslagen boekings-tijdvak 1953/1954	Totaal ontvangen in Jan. t/m Mrt 1953 op alle opgelegde aanslagen	Nog te ontvangen op alle opgelegde aanslagen per ult. Mrt 1953
	1	2	3	4	5
Inkomstenbelasting	752,9	183,0	0,1	332,9	603,1
Vermogensbelasting	64,1	27,8	0,0	29,4	62,5
Vennootschapsbelasting	239,2	-28,6	184,2	257,8	137,0
Grondbelasting ²⁾	15,0	0,4	21,9	16,0	21,3
Personele belasting ²⁾	44,6	13,2	—	26,7	31,1
Ondernemingsbelasting ²⁾	19,1	1,8	—	8,1	12,9
Overige kohierbelastingen	2,4	0,0	0,1	0,6	1,9
Totaal	1.137,4	197,3	206,3	671,4	869,7

¹⁾ Bij deze staat geldt: kolom 1 + 2 + 3 - 4 = 5.

²⁾ Incl. gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor.

STAAT V

Vergelijking tussen de ramingen en de aanslagen der kohierbelastingen.

× f 1 mln

Benaming der middelen	Raming jaar 1952	Opgelegd t/m ult. Mrt 1953 boekings-tijdvak 1952/1953	Raming jaar 1953	Opgelegd t/m ult. Mrt 1953 boekings-tijdvak 1953/1954
Inkomstenbelasting	815,0	727,8	875,0	0,1
Vermogensbelasting	83,0	75,5	85,0	0,0
Vennootschapsbelasting	885,0	1.154,9	775,0	184,2
Grondbelasting ¹⁾	28,0	28,6	28,0	6,5
Personele belasting ¹⁾	27,0	22,9	27,0	—
Ondernemingsbelasting ¹⁾	—	0,8	—	—
Overige kohierbelastingen	—	4,9	—	—
Totaal	—	2.015,5	—	190,8

¹⁾ Excl. gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor.

TOELICHTING BIJ HET OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN:

Staat I en II.

Deze staten vermelden de werkelijk in elke maand ontvangen bedragen (kasadministratie).

Bij de omzet- en loonbelasting en vereveningsheffing moet de afdracht in principe éénmaal per kwartaal geschieden, nl. in Januari, April, Juli en October.

Staat III.

Ook hier zijn de werkelijk ontvangen bedragen vermeld (kasadministratie).

Staat IV.

Uit deze staat kan worden afgelezen hoe ver de belastingdienst is gevorderd met het opleggen van aanslagen en tevens, welk bedrag nog moet worden ontvangen op reeds opgelegde aanslagen.

De kolommen 2 en 3 betreffen de door de belastingdienst in 1953 opgelegde voorlopige en definitieve aanslagen (debiteurenadministratie).

Een voorlopige of definitieve aanslag inkomstenbelasting 1952 behoort normaal in het boekings-tijdvak 1952/53 te worden opgenomen; een — uiteraard voorlopige — aanslag inkomstenbelasting 1953 in het boekings-tijdvak 1953/54.

Staat V.

Deze staat maakt een vergelijking mogelijk tussen de in totaal t/m einde van de maand opgelegde aanslagen en de raming. In deze staat zijn — in tegenstelling met staat IV — de aanslagen in de grondbelasting, personele belasting en ondernemingsbelasting vermeld exclusief de gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor, daar deze laatste ook niet in de raming zijn opgenomen.

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

(Voornaamste posten in miljoenen francs)

DE NEDERLANDSCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens)

Data	Munt en muntmateriaal	Vorderingen en geldswaardige papieren, luidende in buitenlandse geldsoorten	Buitenlandse betaal-middelen	Vorderingen in guldens, voortvloeiende uit betalings-accorden	Voorschotten in rekening courant
13 April 1953	2.306.748	1.657.943	256	338.704	68.805
20 April 1953	2.306.918	1.684.426	429	363.293	45.307
27 April 1953	2.307.129	1.759.729	408	326.532	36.395
4 Mei 1953	2.306.005	1.573.984	1.249	339.617	33.321
11 Mei 1953	2.306.214	1.616.277	2.937	320.674	33.086

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldi in rekening courant				
		Totaal	's Rijks Schatkist	's Rijks Schatkist bijzondere rekening	Saldi voortvloeiende uit betalings-accorden	Andere saldi van niet-inge-zeten
7 April 1953	3.077.369	2.713.543	1.292.901	1.173.789	47.797	68.835
13 April 1953	3.007.781	2.721.593	1.320.302	1.173.789	39.998	69.418
20 April 1953	2.987.532	2.704.144	1.296.578	1.173.789	47.929	69.187
27 April 1953	3.050.955	2.578.301	1.125.186	1.176.844	46.802	44.666
4 Mei 1953	3.080.027	2.362.950	931.492	1.176.844	61.106	43.644
11 Mei 1953	3.024.882	2.435.212	962.081	1.176.844	58.555	42.465

Data	Goudvoorraad	Tegood op het buitenland	Vorderingen op het buitenland i.v.m. betalings-accorden	Handelspapier op België en overheidseffecten	Voorschotten op overheids-fondsen
1 April 1953	35.078	653	15.813	14.095	395
9 April 1953	34.948	608	15.842	14.272	375
16 April 1953	34.491	664	15.291	13.675	304
23 April 1953	34.492	664	15.393	13.355	225
29 April 1953	34.492	733	15.748	14.431	460

Data	Deel- en pasmunt	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi:				Verbindenissen t.o. het buitenland i.v.m. betalings-accorden	
			Schatkist			Diverse rekeningen courant	E.B.U.-landen	Andere
			gewone rek.	rek. Acc. Econ. Sam.w.	Banken in het buitenland			
26 Mrt 1953	388	95.843	5	220	503	2.794	950	829
1 April 1953	379	97.458	5	226	337	1.748	1.211	844
9 April 1953	360	97.741	3	227	365	1.313	1.297	849
16 April 1953	390	96.250	1	225	380	1.979	679	847
23 April 1953	389	95.868	4	225	376	1.697	1.032	859
29 April 1953	372	97.242	4	221	375	1.527	1.497	842

DIVERSEN.

Te koop in centrum van welvarend dorp op de Veluwe ruim **FABRIEKSPAND** met bijbehorende woning. Totale grondoppervlakte ± 2800 m². Het geheel onmiddellijk vrij te aanvaarden. Billijke prijs. Inlichtingen makelaar Kap, Nwe Markt 9, Barneveld, Tel. 409.

Koninklijke

Nederlandsche ★

Boekdrukkerij

H. A. M. ROELANTS

SCHIEDAM

DE TWENTSCHE BANK N.V.

Gecombineerde Maandstaat op 30 April 1953

Kas, Kassiers en Dag-geldleningen . . . f.	26.232.382.49	Kapitaal f.	49.000.000.-
Nederlands		Reserve	19.000.000.-
Schatkistpapier	506.600.000.-	Bouwreserve	1.000.000.-
Ander Overheidspapier	50.064.772.14	Deposito's op Termijn	207.323.986.65
Wissels	3.835.575.55	Crediteuren	627.771.320.04
Bankiers in Binnen- en Buitenland	29.276.705.51	Geaccepteerde Wissels	228.869.09
Effecten, Syndicaten en Waarden	11.769.927.41	Door Derden	
Prolongatiën en Voorschotten tegen Effecten	27.321.568.08	Geaccepteerd	2.404.754.99
Debiteuren	249.373.325.12	Kassiers en Genomen Daggeldleningen	708.497.03
Deelnemingen (incl. Voorschotten)	6.917.507.91	Overlopende Saldi en Andere Rekeningen	8.954.336.41
Gebouwen	5.000.000.-		
	f. 916.391.764.21		f. 916.391.764.21

Dr. A. Bijl

WERKGELEGENHEIDSPOLITIEK

Ordering in een vrije economie.

Met een voorwoord van prof. dr J. Timbergen. Formaat: 20 × 12,5 cm. Omvang 146 blz. Gebonden f 5,60

Deze uitgave heeft de verdienste bijzonder helder te zijn geschreven, duidelijk bij te dragen tot een ondogmatisch onderzoek naar de beste economische politiek en op voortreffelijke wijze een aantal moderne economische opvattingen gemakkelijk verstaanbaar te behandelen.

Alom in de boekhandel verkrijgbaar.

N.V. DE ARBEIDERSPERS — AMSTERDAM.

REPUBLIK INDONESIA.

Ten behoeve van de Regerings- en Belastingaccountantsdienst en voor de Prijsbeheersing van de Republiek Indonesia kunnen worden uitgezonden:

ACCOUNTANTS en ADJUNCT-ACCOUNTANTS

Dienstverband 3 jaar, extra uitkering 45% van genoten basissalaris a pari in Ned.Crt: bij eventueel achterlaten gezin gunstige delegatie regeling.

Sollicitaties of verzoeken om inlichtingen te richten tot Kantoor Aanname Buitenlandse Deskundigen, Prins Mauritsplein 23, Den Haag.

*** Adverteer in de E.-S.B. ***

vacatures

GEMEENTE ENSCHEDE.

Op de secretarie kan worden geplaatst een

SOCIAAL GEOGRAAF of een SOCIOGRAAF

De functie biedt gelegenheid tot veelzijdige ontplooiing op het terrein van bevolkings-, volkshuisvestings-, stadsontwikkelingsvraagstukken e.d. in een groeiende industriestad (113000 inwoners). Een omvangrijke documentatie is aanwezig; een zeer moderne bevolkingsboekhouding biedt aanzienlijke mogelijkheden voor onderzoek. De verzorging van een statistisch bulletin zal een onderdeel van de te verrichten werkzaamheden vormen.

Scholing en enige ervaring in de richting van de stadsgeografie en planologie alsmede economische belangstelling strekken tot aanbeveling.

De aanstelling geschiedt in de rang van commies; verdere mogelijkheden zijn niet uitgesloten. Jaarwedde, de bekende toelagen inbegrepen, f 4389,- tot f 5271,- (zes éénjaarlijkse verhogingen). Aanstelling boven de minimum wedde is mogelijk. Kindertoelage overeenkomstig de voor het rijkspersoneel geldende regeling; wettelijk pensioenverhaal. Elders wonende gehuwden genieten een tegemoetkoming in verplaatsingskosten.

Candidaten zullen zich aan een psychologisch onderzoek moeten onderwerpen. Gezegelde sollicitaties, met uitvoerige inlichtingen, aan burgemeester en wethouders binnen tien dagen na het verschijnen van dit blad. Bezoek alleen na oproeping.

N.V. PHILIPS' TELECOMMUNICATIE INDUSTRIE

v/h N.V. Nederlandsche Seintoestellen Fabriek

HILVERSUM

vraagt

COMMERCIELE KRACHT

die, na een behoorlijke periode van inwerking, in staat zal dienen te zijn zelfstandig de verkoop van professionele elektronische apparaten en systemen op hoog niveau — veelal in het buitenland — te stimuleren.

Van gegadigden wordt een uitgesproken commerciële instelling verlangd en tevens een gedegen commerciële ervaring, die bij voorkeur mede buitenslands dient te zijn verworven.

Belangstelling voor technische problemen zal niet mogen ontbreken.

Goede kennis van de moderne talen is noodzakelijk.

Sollicitaties met uitvoerige vermelding van antecedenten te richten tot afdeling Personeelszaken.

ZEND Uw opdrachten

TIJDIG in